

SZAKDOLGOZAT

Kuhn András

2023

MAGYAR AGRÁR- ÉS ÉLETTUDOMÁNYI EGYETEM
TÁJÉPÍTÉSZETI, TELEPÜLÉSTERVEZÉSI ÉS DÍSZKERTÉSZETI INTÉZET
BUDAPEST

A FAPÓTLÁS JOGI KÖRNYEZETÉNEK VIZSGÁLATA
JAVASLAT TELEPÜLÉSI FAALAPOK SZABÁLYOZÁSÁRA

Kuhn András

Favizsgáló és faápoló szakmérnök szakirányú továbbképzési szak

Készült a Dísznövénytermesztési és Dendrológiai Tanszéken

Tanszéki konzulens: Dr. Mosonyi István Dániel

Konzulens: Dr. Bujovszky László

Bírálok: _____

Budapest, 2023. _____

tanszékvezető/szakirányfelelős

konzulens

TARTALOMJEGYZÉK

Rövidítések jegyzéke	3
1. BEVEZETÉS, CÉLKITŰZÉS	4
2. IRODALMI ÁTTEKINTÉS.....	6
2.1. Rövid történeti áttekintés.....	6
2.2. Jelenlegi jogszabályozási példák	7
3. ANYAG ÉS MÓDSZER.....	13
3.1. Település alapú megközelítés.....	13
3.2. Szereplők szerinti megközelítés.....	14
3.3. Növény alapú vizsgálat	15
3.5. Pénzügyi, gazdasági megközelítés	20
4. EREDMÉNYEK.....	22
4.1. Település szintű eredmények.....	22
4.2. Szereplők szerinti eredmények	22
4.3. Növény alapú vizsgálat eredményei.....	24
4.4. Jogi változások.....	25
4.5. Pénzügyi, gazdasági hatások.....	26
5. KÖVETKEZTETÉSEK (JAVASLATTÉTEL)	28
6. ÖSSZEFOGLALÁS	39
7. IRODALOMJEGYZÉK.....	40

Rövidítések jegyzéke

Ptk.	a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény
Evt.	az erdőről és az erdő védelméről szóló 1996. évi LIV. törvény
Étv.	az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény
Htv.	a helyi önkormányzatok és szerveik, a köztársasági megbízottak, valamint egyes centrális alárendeltségű szervek feladat- és hatásköreiről szóló 1991. évi XX. törvény
Kvt.	a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény
Ötv.	a helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény
Tvt.	a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 2008. évi XCI. törvény a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény, a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény, valamint egyéb törvények módosításáról szóló 2008. évi XCI. törvény
Kbt.	2015. évi CXLI. törvény a közbeszerzésekről
Fkr.	a fák védelméről szóló 21/1970. (VI. 21.) Korm. rendelet
Fskr.	a fás szárú növények védelméről szóló 346/2008. (XII. 30.) Korm. rendelet
Ivkr.	az önkormányzatok tulajdonában lévő ingatlanvagyon nyilvántartási és adatszolgáltatási rendjéről szóló 147/1992. (XI. 6.) Korm. rendelet
OTÉK	az országos településrendezési és építési követelményekről szóló 253/1997. (XII. 20.) Korm. rendelet
SZMSZ	Szervezeti és Működési Szabályzat
ÁSZ jelentés	Állami Számvevőszék, A települési önkormányzatok tulajdonában lévő zöldterületek fejlesztésének és fenntartásának ellenőrzéséről - 0934 sz. jelentés
ZIFFA	Zöld Infrastruktúra Fejlesztési – és Fenntartási Akcióterv
CSR	corporate social responsibility; társadalmi szerepvállalás
PR	public relations; tudatos, tervszerű, nyilvános kommunikációs tevékenység
LIDAR	light detection and ranging; lézer alapú távérzékelés

1. BEVEZETÉS, CÉLKITŰZÉS

Hányszor próbálták egy át nem gondolt garázsbehajtóba eső fáról bizonyítani, hogy beteg és azonnal kivágandó?

Hányszor ásnak közműfektetéshez árkot a fa törzséhez nagyon közel?

Mennyi fa szárad ki egy faültetési programban?

Miért nem nőnek megfelelően az elültetett fák?

Ezekre tudjuk a választ, de azt kevésbé, hogy megelőzésük nem is bonyolult, mindenre van már megfelelő műszaki megoldás. Ezek közül némelyik egy pár forintos műanyag darab, de akad közöttük igen költséges is, és van ahol az ismeretek és információ megfelelő átadása szükséges.

A téma kezdőpontja az a nem túl kedves tény, hogy egy fa kivágása válik szükségessé - természetesen bízva abban, hogy minden más, a nem kivágással járó alternatíva megvizsgálásra került – és a kivágás kapcsán fapótlási kötelesség keletkezik. Ennek a szabályozása rendkívül változatos, a faérték és az ebből származó pótlási volumen település függő, hol enyhébb, hol szigorúbb.

A pótlások során gyakorta háttérbe kerül, hogy mekkora felelősség egy fa ültetése, hiszen ez egy folyton növekvő élőlény – egyre nagyobb élőhelyet követel magának, és életfeltételei vannak. A települések közigazgatási területe pedig nem növekszik, a zöldfelületek fa-befogadóképessége véges, különösen, ha a pótlásnál rögtön szeretnénk visszakapni a kivágott fa biológiai aktivitását.

A fapótlás megfogalmazása, szabályozása során nem helyeznek elég nagy hangsúlyt az ültetendő fa termőhelyi adottságaira. A rendeleteknél az erre vonatkozó kitételek minimálisak.

Általában a fakivágás engedélyezésének folyamata és a fa elültetése között nincs egy átgondolt, szakmailag megalapozott és leírt folyamat. Jellemzően az engedélyezés során kiszámolt famennyiség elültetésre kerül, és bízhatunk abban, hogy ez megfelelő szakértelemmel történik. Hiányzik az a **szabályozási mechanizmus**, ami a pótlási kötelezettségtől elvezet a fa elültetéséig.

Ennek a sok helyen még úrként lévő térnek a feltöltése a cél, amelyen a faalap, mint egy hajó, a megfelelő helyre viszi az utasokat, anélkül hogy azok céltalanul elkallódnának.

Több szempontból – szakmai, politikai, társadalmi, pénzügyi, jogi – vizsgálva mutatom be a témát, és adok javaslatot egy, a lehető legtöbb szempontot figyelembe vevő, ugyanakkor egyszerű faalap szabályrendszer megalkotására.

Célom a fapótlás szabályozásának szakmai szempontok szerint történő pontosítása, – hogy a mennyiségi fapótlásról a minőségi fapótlásra kerüljön a hangsúly. Mindezt olyan egyértelmű és átlátható formában, amelyet a „laikus” szereplők is értenek, elfogadnak, és használnak.

A faalap szabályozási javaslatom mintául szolgálhat magasabb rendű jogszabályok számára is, mint például a Fás szárú növények védelméről szóló kormányrendelet (346/2008. (XII. 30.) Korm. rendelet) vagy a Favédelmi törvény vonatkozó fejezeteihez. De akár helyi önkormányzatok rendeletalkotási folyamatában is segítséget nyújthat.

Kuhn András

2. IRODALMI ÁTTEKINTÉS

Az irodalmi áttekintés főként a kapcsolódó, és vonatkozó jogszabályokra szorítkozik, tekintettel arra, hogy ezek egymásra épülő rendszerébe kell beilleszteni a favédelmi szakmai anyagokat.

2.1. Rövid történeti áttekintés

A fakivágás „mint bűn” - a szabályozás kezdete, a fák pótlásának szemlélete. A fákkal, pontosabban az erdőkkel, először a 19. században kezdtek foglalkozni, ugyanis erősen csökkent az erdők területe a fejlődő ipar és a népesség növekedése miatt, de rendeletként csak az 1879. évi XXXI. Törvénycikkben, az ún. Erdőtörvényben jelent meg.

Az első világháború nem kedvezett a természetvédelemnek, a korábban elkezdett rendeletalkotási folyamatok is megrekedtek. 1933-ra lett kész az első tervezet, amelyből megalakult az 1935. évi IV. törvénycikk az erdőkről és a természetvédelemről. A második világháború és a kommunista rendszer kezdeti időszakában nagyon háttérbe szorult a természet védelme. A hatvanas évektől kezd elsőként rendeletalkotási oldalról, majd gyakorlati oldalról is újból fontossá válni.

Az 14/1966. (IV. 10.) Korm. rendelet a fák védelméről, már tiltja a rongálást, de megemlíti a szakszerűtlen kezelést is. A hatálya egyaránt kiterjed a köz és magán tulajdonra is, kivételt tesz különböző minisztériumok kezelésében lévő területekre. A kivágás engedélyezése során pótlás is előírható volt, azonban annak mértékére, módjára nem volt meghatározás. A rendeletben még érződik a korábbi erdővédelmi rendelkezések súlya, de megjelenik a fák egyedenkénti, illetve más szerepük miatt történő védelme is, ilyen a tájképi, a műemléki és a régészeti szempontból történő vizsgálata és engedélyeztetése is.

E favédelmi rendeletet követte a 21/1970. (VI. 21.) Korm. rendelet, amelyből gyakorlatilag kikerültek a kivágott faanyagra vonatkozó szabályozások, illetve lényeges hogy ennek ugyanebben az évben megjelenik a 28/1970. (XII. 13.) MÉM rendelete, amely a végrehajtási szabályokat adja meg. Legfontosabb eleme, hogy a fák kezelésének szabályait a helyi igazgatás kezébe helyezi – *„községekre (városokra) vonatkozóan a községi, illetve a városi tanács végrehajtó bizottságának szakigazgatási szerve köteles minden év október 1. napjáig hirdetményrel közzétenni.”* Az állami erdőrendezőséggel és közműszolgáltatókkal egyeztetetési kötelezettséget is írt elő.

A fentiekkel együtt említhető még az 1972-es új alkotmány, amely mindenki számára kötelezővé tette az ország természeti értékeinek védelmét.

A rendszerváltás újabb megtorpanást okoz, de az 1995. évi LIII. törvény a környezet védelmének általános szabályairól és a végrehajtására kiadott 152/1995 (XII. 12.) kormányrendelet adja meg mai napig a környezetvédelmet védő, egymásra alapuló és kapcsolódó törvényrendszer alapjait.

A lassan 30éves törvény előírásaival összhangban külön törvények rendelkeznek rengeteg más ágazat szabályozása során. Ebben az időszakban számos, az elővilágra és környezetünkre kedvezőtlen folyamat került

napvilágra, a szakmai kutatások is új eredményekkel szolgálnak, ezért egyre égetőbb e törvények aktualizálása és tökéletesítése.

2.2. Jelenlegi jogszabályozási példák

A jogszabályoknak és rendeleteknek az egymásra épülő, és felhatalmazó rendszere miatt a vizsgálatom az országos törvényi szintről haladt a helyi önkormányzati szabályozásig, ahol pár különböző adottságú település rendeleteiben kerestem a fapótlási folyamat pontosabb meghatározásait.

2.2.1. Országos törvények:

- 1995. évi a környezet védelmének általános szabályairól szóló LIII. törvény (Kvt.)

A környezetvédelmi törvény fogja át a környezetvédelmi jogi területeket, megfelelő keretet biztosítva az egészséges környezethez való alkotmányos jogokhoz. A törvény hatálya kiterjed a környezet élettelen és élő elemeire, azok környezetére, a környezetet érintő tevékenységekre, valamint a környezettel kapcsolatban jogokkal rendelkező környezethasználókra.

Az egyes vonatkozó paragrafusokat kiemelve jól látszik, hogy egy világos keretet ad, azonban ahogy későbbiekben kifejtésre kerül, ez önmagában nem elegendő, a végrehajtási részét jobban ki kellene dolgozni.

„26. § A település területén zöldterületeket, védőerdőket külön jogszabály szerint kell kialakítani és fenntartani.”

Ennek további definiálása szükséges. Meg kell határozni, hogy ezen jogszabályoknak milyen tartalmi követelménye legyen.

46. §-a meghatározza a települések környezetvédelemmel kapcsolatos feladatait.

Ezt követően van egy rendkívül lényeges felhatalmazás (48. §), mely szerint:

“A települési önkormányzat képviselőtestülete önkormányzati rendeletben más törvény hatálya alá nem tartozó egyes fás szárú növények védelme érdekében tulajdonjogot korlátozó előírásokat határozhat meg.”

Ez ad felhatalmazást arra, hogy a települések szabályozzák a területükön a fák védelmét, hiszen az Ökológiai szolgáltatás, a település egésze szempontjából független a tulajdonviszonytól, azaz a magánterületen lévő fák is hozzájárulnak a település mikroklímájának javításához, és a tájképet is meghatározzák.

„58. § Környezetvédelmi feladatai megoldásának elősegítése érdekében a települési önkormányzat - Budapesten a fővárosi önkormányzat is - önkormányzati rendelettel önkormányzati környezetvédelmi alapot hozhat létre.”

A szakdolgozat témájához legjobban kapcsolódó paragrafus, amely felhatalmazza az önkormányzat képviselő testületét az alap felhasználásnak meghatározására, felhasználási szabályok megalkotására, valamint meghatározza azt az alapvető kitélt, amely szerint az alapot csak környezetvédelmi célokra lehet felhasználni.

A környezetvédelmi alap bevételi forrásai több elemből tevődhetnek össze. Egyrészt a települést a 2003. évi LXXXIX. törvény a környezetterhelési díjról 21/B §-a (1) bekezdése alapján a talajterhelési díjra befolyó összeg, amely forrást

„(2) A települési önkormányzat - a fővárosban a kerületi önkormányzat, illetve a Margitsziget tekintetében a Budapest XIII. kerületi önkormányzat - a talajterhelési díjból származó bevételt - a (3) bekezdésben foglalt figyelembevételével - a talaj, valamint a felszín alatti víz mennyiségi, minőségi védelmére használhatja fel.”

Másrészt a Kvt. szerint: „58. § (2) A települési önkormányzati környezetvédelmi alap bevételei:

- a) a települési önkormányzat által véglegesen kiszabott környezetvédelmi bírság teljes összege,
- b) az illetékes környezetvédelmi hatóság által a települési önkormányzat területén véglegesen kiszabott környezetvédelmi bírságok összegének harminc százaléka a veszélyhelyzet kihirdetését megalapozó eseménnyel összefüggésben véglegesen kiszabott környezetvédelmi bírságok kivételével,
- c) a környezetterhelési díjak és az igénybevételi járulékok külön törvényben meghatározott része,
- d) a települési önkormányzat bevételeinek környezetvédelmi célokra elkülönített összege,
- e) egyéb bevételek.

A Kvt. rendelkezései szerint a településeknek kimondott érdeke a környezetvédelmi alap létrehozása, ellenkező esetben elesik a hatóság által kiszabott bírságok települést megillető százalékától.: „58. § (3) Ha a települési önkormányzat nem hoz létre önkormányzati környezetvédelmi alapot, a (2) bekezdés c) pontjában foglalt bevétel nem illeti meg.”

A törvényben meghatározott bevételek közül az „58.§ (2) e) egyéb bevételek.” amely jogcímen folyhatnak be a bevételek a fapótlásokból, és egyéb kapcsolódó zöldfelületi díjakból az alapba.

- 1991. évi XX. törvény, a helyi önkormányzatok és szerveik, a köztársasági megbízottak, valamint egyes centrális alárendeltségű szervek feladat- és hatásköreiről (Htv.)

A törvény rendelkezik arról, hogy a Környezet- és természetvédelem terén a „85. § (1) A települési önkormányzat képviselőtestületének feladat- és hatáskörébe tartozik: i) az önkormányzati környezetvédelmi alappal való rendelkezés és gazdálkodás.”

- 346/2008 (XII.30.) a fás szárú növények védelméről szóló Korm. rendelet.

Jelenleg a városi fákkal kapcsolatos legmagasabb rendű jogszabály. Általánosan minden fás növényre vonatkozik, kimondja, hogy a fák öncélú jogellenes károsítása tilos, azonban a kivágásról csak közterületen rendelkezik és a jegyző hatáskörébe helyezi engedélyezési folyamatát. Az élet és

vagyonvédelmi kitétel alapján az elhárítás érdekében történt kivágást utólag kell bejelenteni. A pótlásra vonatkozó 8. paragrafusban az ültetés helyének és módjának meghatározása némileg ellentétes a közterület tulajdonosi érdekekkel:

„... a használó köteles gondoskodni a növény helyben történő szakszerű pótlásáról. Amennyiben a fás szárú növény pótlása a földrészlet adottsága miatt nem vagy csak részben teljesíthető, a pótlást a jegyző által kijelölt más ingatlanon történő telepítéssel kell teljesíteni. Amennyiben ilyen ingatlan a település beépítettsége miatt nem jelölhető ki, a jegyző a használót a települési önkormányzat által rendeletben meghatározott kompenzációs intézkedés megtételére kötelezi.”

Ez egyrészt egy pozitív kényszerítő erő, hogy az önkormányzatoknak legyen tervezett és elfogadott faültetési koncepciója és nem utolsó sorban, szabad területe. Ugyanakkor az, hogy a fakivágásból eredő kötelezettnek kell a pótlást elvégezni idegen tulajdonon, számos problémát és kérdést vet fel. A kompenzációs intézkedés további részletezése az egyik kulcsfontosságú feladata a jól működő települési faalapok létrehozásának.

A rendelet megalkotásakor még volt záró szabálysértési része is, azonban ez 2009-ben hatályát veszítette, ami a jelenlegi szabályozás egyik fő hiányossága.

Ha összevetjük a hatvanas évek két megelőző rendeletével némileg visszalépésnek érezhető a jelenleg hatályos rendelet.

2.2.2. Helyi rendeletek:

A felsőbb jogszabályok alapján a helyi önkormányzatok saját rendeleteket alkotnak. Ez ad lehetőséget arra, hogy a helyi adottságoknak és települési viszonyoknak legmegfelelőbb szabályozást alkossák meg. Három település fákkal kapcsolatos rendeletét vizsgáltam, Debrecen, Budapest V.kerülete és Dunakeszi. A települési szempontok vizsgálatánál részletezett indokok miatt esett rájuk a választásom, illetve Debrecen esetében munkaköri érintettség miatt is.

Debrecen:

- Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének 1/2021. (I. 18.) önkormányzati rendelete a közterületek tisztántartásáról és a zöldterületek védelméről

Az egyetlen lényeges eleme a rendeletnek, hogy meghatározza a fapótlási kompenzációs ellenérték mértékét. Egyéb helyi rendelet hiányában a vonatkozó 346/2008-as Fskr. szerint kell eljárni. Így a szabályozás a közterületi fákra terjed ki. A fa kivágása esetén a pótlás kompenzációs ellenértéke a Dr. Radó Dezső által kifejlesztett faérték számítás szerint határozandó meg.

A pótlási kötelezettség részletesebben nincs szabályozva. A fakivágási engedély kiadása során kerül megállapításra a faérték mellett a pótlás formája is, amely a gyakorlat szerint az engedélyben meghatározott fajtájú, méretű és mennyiségű facsemete beszállítása a város kertészeti közszolgáltató telephelyére. A pótlás pénzbeli megváltására nincs gyakorlat.

- Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének 3/2016. (II. 25.) önkormányzati rendelete * az Önkormányzati Környezetvédelmi Alap működéséről

A környezetvédelmi alap jelenleg is lehetőséget ad faültetésre: a célok között a „1§ (2) c) zöldfelület-gazdálkodását” valamint a felhasználás meghatározásainál a „2§ (1) b) zöldfelületek védelmére, fejlesztésére, kezelésére, erdők védelmére, allergén növények elleni védekezésre”, pontjai alapján. Az alap bevételei között nincs specifikus meghatározás.

A felhasználás meghatározása között két pontot emelek ki, mely szerint „3.§ (3) Az Alap éves költségvetésének legfeljebb 20%-a Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének a helyi jelentőségű természeti értékek védelméről szóló önkormányzati rendeletében szereplő „Természeti emlékek” kezelésére és fejlesztésére fordítandó.” Illetve „(4) Az Alap éves költségvetésének egésze nem fordítható teljes egészében egy célra.”

Budapest (V. kerület – Belváros – Lipótváros)

- Belváros-Lipótváros Budapest Főváros V. kerület Önkormányzata Képviselő-testületének 7/2020. (III. 13.) önkormányzati rendelete a fás szárú növények védelméről

A rendelet minden, a közigazgatási területen lévő fára kiterjed, a számítás fatörzs alapú, részletesen meghatározza a kivágás indokoltságát és különböző mértékű pótlást ír a kivágás indokától függően. A pótlás módjára is ki kell térni a kérelemben, és elsősorban az érintett ingatlanon kell teljesíteni, de amennyiben nincs rá mód lehet pénzbeli megváltással is teljesíteni. Közterületen pótlást kizárólag tulajdonosi engedély birtokában lehet végezni, ez garantálja, hogy közterületen megfelelő kontroll alatt kerül fa beültetésre.

A pótlás mértéke a törzsátmérő 100%-a, mélygarázs esetén szigorúbb, ott 300%. Jelentős pontja a rendeletnek, hogy a pótlás mellett kitér az elültetett fa 3 éves időtartamú gondozási díjára is, amely ültetendő fánként 1 millió Forint. A szabad fahelyekre történő ültetés nem számítható bele a pótlásba. „7.§ (13) A pénzbeli megváltás díját a határozat véglegessé válását követően a Belváros-Lipótváros Budapest Főváros V. kerület Önkormányzat Környezetvédelmi Alapjába kell befizetni”, amelynek a felhasználása is meghatározásra került - „(14) A befolyt pénzbeli megváltás teljes összegét zöldfelületi fejlesztésekre és fenntartásra kell felhasználni.” Szembetűnő, hogy nem csak fára vonatkoztatva kell felhasználni, viszont a befolyt teljes összeget csak az adott zöldfelületi célokra lehet felhasználni.

Ez jól mutatja, hogy a kerület adottságai nem teszik lehetővé a korlátlan mennyiségű fapótlást, ezért bármilyen zöldfelületi fejlesztés javít a belvárosi környezeten.

- Belváros-Lipótváros Budapest Főváros V. kerület Önkormányzat Képviselő-testületének 36/2009. (IX. 16.) önkormányzati rendelete a Környezetvédelmi Alapról

Az alap leírása az általánosan ismert pontokat tartalmazza, összhangban a 7/2020. (III. 13.) rendelettel.

A környezetvédelmi alap céljai között szerepel – 1.§, hogy segítse a „e) zöldfelület gazdálkodás” feladatainak ellátását, amely a felhasználhatóságnál némileg szűkítésre kerül, azáltal, hogy a „3.§ (1) d) zöldfelületek védelme, fejlesztése, allergén gyomok elleni védelem, talajvédelem”, megvalósítását célzó tevékenységek támogatására, környezetvédelmi célokra kell fordítani.

- Belváros-Lipótváros Budapest Főváros V. kerület Önkormányzata Képviselő-testületének 18/2019. (XI. 19.) önkormányzati rendelete a Képviselő-testület Szervezeti és Működési Szabályzatáról

A kerület SZMSZ-ben van még egy-két említésre méltó pont, mely a belváros adottságaiból adódik. Az egyik ilyen a dézsás növények használatára vonatkozik, a Tulajdonosi, Elidegenítési és Lakás Bizottság feladat- és hatásköre meghatározásai között:

„72. A fás szárú növények védelméről szóló 36/2009. (IX. 16.) önkormányzati rendelet 3. § (1) bekezdése értelmében fapótlás közterületen vagy társasházak közös tulajdonú területein dézsás növényekkel a Városfejlesztési, Műemlékvédelmi és Környezetvédelmi Bizottság egyetértésével a Tulajdonosi, Elidegenítési és Lakás Bizottság egyedi döntése alapján kérelemre kertépítészeti látványterv alapján lehetséges.”

A másik pedig egyértelműen a területi korlátok alapján, a pótlást a főváros közigazgatási területére engedi kiterjeszteni:

„73. fás szárú növények védelméről szóló 36/2009. (IX. 16.) önkormányzati rendelet 3. § (2) bekezdése értelmében amennyiben a beruházónak több mint 25 db új fa ültetésére van kötelezettsége és a beruházó közigazgatási területén belül nem tudja pótolni a kivágásra kerülő fákat, akkor a Városfejlesztési, Műemlékvédelmi és Környezetvédelmi Bizottság egyetértésével a Tulajdonosi, Elidegenítési és Lakás Bizottság egyedi döntése alapján a beruházó Budapest közigazgatási területén történő faültetési kérelmét véleményezi.”

Dunakeszi

- Dunakeszi Város Önkormányzata Képviselő-testületének 4/2021. (III.02.) számú önkormányzati rendelete a fás szárú növények védelméről

A rendelet hatálya egyaránt kiterjed a közterületi és a magánterületi fákra, a pótlásuk sem differenciált, egyaránt 100%-ban kell pótolni minden kivágott egészséges fát. A pótlást itt is elsősorban a kivágás helyén kell pótolni, amely ha bármely okból nem lehetséges, pénzbeli megváltással teljesítendő.

„5. § (7) A fapótlás pénzbeli megváltásából befolyt összeg a Dunakeszi Város Önkormányzat (a továbbiakban: Önkormányzat) Környezetvédelmi Alapjának bevétele, melyet jellemzően a közterületi faültetésre, a közterületi zöldfelületek fejlesztésére és rekonstrukciójára, valamint a megtartandó fák fenntartására kell felhasználni.”

Az alap felhasználását a Dunakeszi Város Önkormányzat képviselő-testületének 7/2012. (II.28.) rendelete az önkormányzati vagyon hasznosításának, használatának és forgalmának rendjéről tartalmazza.

- Dunakeszi Város Önkormányzata Képviselő-testületének 21/2020 (VI.4.) önkormányzati rendelete a település önkormányzatának "Környezetvédelmi Alap"-járól

Célzottan az alapról szóló rendeletben nincs részletezve a felhasználhatósága, ott csak a nagyon általános pontokba lehet beleérteni a fapótlások, vagy zöldfelületi fejlesztések feladatait, bár a 2.§ (2) ... e./ Fakivágási bírság és fapótlási díj nevesített bevétel az önkormányzat környezetvédelmi alapjában.

„3.§ (3) Az Alapot Dunakeszi város közigazgatási területén a következő célokra lehet felhasználni: a környezetvédelmi szempontból károsodott környezet javítása, helyreállítása érdekében, az emberi egészség védelmére, az életminőség javítására, a helyi természeti erőforrások és az önkormányzat tulajdonában és fenntartásában, kezelésében álló helyi védelem alatt álló területek, értékek megőrzésére, fenntartására, fejlesztésére, a felszíni és felszín alatti vizek mennyiségi és minőségi megőrzésére, környezetvédelemmel kapcsolatos ötletek, találmányok megvételére, hasznosítására, a környezetvédelemről szóló tájékoztatások, előadások költségeinek fedezésére, környezetvédelmi ismeretek terjesztésére, a környezeti nevelés támogatására, a környezetvédelmi felmérések, tanulmányok elkészítésére, lakossági környezetvédelmi szerveződések támogatására, szelektív- és lakossági veszélyes hulladék gyűjtésére, felszíni és felszín alatti vizek okozta természeti károk megelőzésére és elhárítására.

3. ANYAG ÉS MÓDSZER

A fapótlás szabályozási folyamatát több szempontból is vizsgálom, tekintettel arra, hogy a fapótlás különböző szakaszaihoz kapcsolódó célok, feladatok és szerepkörök egy érdekes mátrixot alkotnak, izgalmas összefüggésekkel. A folyamat egyszerre érinti a település minden szintjét és szereplőjét.

A direktívák csak együttes teljesülésük esetén fejtenek ki igazán jó hatást, azaz a favédelemnek, fapótlásnak és az alapkezelésnek egymásra kell épülnie.

3.1. Település alapú megközelítés

A települések eltérő tulajdonságai nem befolyásolják a faalap működését, a felhasználás mikéntjében jelenhetnek meg a különbségek, az adott település adottságai szerint.

Fatelepítés szempontjából a szabad fahelyek határozzák meg a pótlási stratégia alapját. Ha van megfelelő szabad, ültetésre alkalmas zöldterület, vagy fahely, akkor a település egyszerűen, akár biológiai kondicionáló hatása – levélfelület, lombtömeg, vagy a törzsátmérő többszörösét meghatározó fapótlást végezhet. Nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy ez a folyamat véges, egy idő után minden település be tud telni fákkal. A kevesebb zöldfelülettel rendelkező települések ezt már nem tudják alkalmazni, mert későbbi zöldfelületi problémákat okozhat a szakszerűtlen túlültetés - kis gyökérterek miatti gyökértorlódás, vagy a túlzott árnyék miatt a gyepek és cserjeszint visszafejlődése, hiánya.

A jogszabályi alapoknál is vizsgált településeken bemutatható az eltérő adottságok miatti differenciálás szükségessége.

Debrecen

A városokra jellemző településszerkezetből adódóan jelentős különbségek adódnak a zöldfelület ellátottságban - erősen beépített belváros kevés zöldfelülettel, nagy zöldfelülettel rendelkező lakótelepek, továbbá zöldfelületben gazdag kertvárosi területek jellemzik. Közigazgatási területen belül nagy külterületek és fejlesztési területek találhatóak, valamint barnamezős ingatlanokban is gazdag. Ebből kifolyólag széles mozgástere adódik a zöldfelületi fejlesztéseknek, faültetési programoknak.

Budapest, V. kerület Belváros – Lipótváros

A főváros egyik legkisebb zöldfelület ellátottságú kerülete, felületben és lakosságszámra vetítve is. Sűrű nagyvárosias beépítés jellemzi, a zöldfelületek megjelenési formája is pár parkra, közkertre és zóldsávra korlátozódik. Külterülete nincs, barnamezős fejlesztés is egy-egy telekre értelmezhető, ezáltal a zöldfelületi fejlesztési lehetőségei erősen korlátozottak, fahelyek nem alakíthatók ki, utcái rendkívül közmű terheltek.

Dunakeszi

Dunakeszi Pest megye legdinamikusabban fejlődő települése, az ezredforduló óta megduplázódott népessége, és a betelepüléseken túl kedvezően alakult a születések száma is. A település is követi ezt a fejlődést, nagy léptékű

zöldmezős beruházásokkal. Túlnyomórészt kertvárosias jellegű település, az új területek is kertes társasházak, illetve családi házas lakónegyedek. A belvárosában található egy lakótelepi rész is. Külterületi részekkel is rendelkezik. Sok jelentős fasora van, aktív zöldfelületi fejlesztési programmal rendelkezik.

Külföldi példa:

A kanadai Chateauguay egy kisváros Quebec tartományban, mely nem is az adottságok alapján, hanem a lakossági tájékoztatás alapján érdemel említést. A város weboldala világos és közérthető formában adja át a szükséges információkat, nem a száraz jogszabályokat mutatja, hanem ábrákkal és egyszerű példákkal mutatja be, hogy mit szabad, milyen eljárást kell követni, mi a teendő veszélyes fa esetén és még arról is tájékoztatást ad, hogy a szomszéd fája károkozásért a szomszéd felel.

A kivágott fák darabszám szerinti pótlásának kompenzációs értéke 650CAD (~200 ezer Forint körül), ami bekerül egy alapba „Tree Planting Fund”, amiből közterületi fák ültetését finanszírozzák.

(Chateauguay város honlapja)

3.2. Szereplők szerinti megközelítés

A fakivágás, a fapótlás, illetve ezen folyamatok szabályozása és felügyelete érzelmet vált ki minden érintett szereplőben, más és más hozzáállással, érdekekkel.

Az érzelmi alapon való felosztást, mely szerint vannak favédők, nagyon hamar felülírják az önos érdekek – beárnyékol, szőlő, szemetel, stb. – szerencsétlenebb esetben a realitás: a fa egészségi állapota nem megfelelő, nem stabil, megtartása vagy az életvédelmi kockázattal jár.

Általánosan elmondható, hogy jellemzően a szereplőknek – akár egyének, akár szervezetek, vagy csoportok – a fákhoz történő hozzáállása általában az aktuális céljaikhoz igazodnak, így bármikor hozzáláncolják magukat a védelmükben, vagy épp aláírást gyűjtenek a kivágásáért.

Települési környezetben különösen fontos szempont, hogy a fák nem csak az egyéni tulajdonos számára nyújtanak ökológiai szolgáltatást, hanem a teljes közösségnek, így kedvező hatásuknak folytonos biztosítását rendeletekkel igyekszünk alátámasztani. A gyakorlat a meglévő szabályozások szerint legtöbbször a lehető legtöbb fa megóvására, és a legkevesebb kivágásra helyezi a hangsúlyt.

A szereplők között talán a legnagyobb feszültség, és legnehezebben feloldható érdekellentét a közmű szolgáltató cégekkel van. Jelenleg a közművek létjogosultsága messze a fák előtt vannak, bár az utóbbi években szerencsére elkezdődött némi konszolidáció. Az ok egyszerű, a „nyugati világ” emberének alapvető joga, hogy legyen vezetékes ivóvíz, szennyvízcsatornája, a társadalom jelenlegi működéséhez az elektromos energia és az internetes információáramlás elengedhetetlen. Így ezek a szolgáltató rendszerek a műtárgyaik védelmében, a biztonságos szolgáltatás érdekében szabályokat alkalmaznak, védőtávolságokat, korlátozásokat írnak elő. Ezen szabályok szerint a különböző szolgáltatók, ha nem is egyszerűen, de meg tudják oldani, hogy a szűkös városi térben miként férjenek el egymástól. Ebben az „élettérért” folytatott harcban a fák egyelőre nagyon kevés helyen kaptak megfelelő fegyvert: az előbbiekhöz hasonló védőtávolságokat, korlátozásokat tartalmazó szabványt, jogszabályt. A fák

jelenlegi szabályozási környezete egy kicsorbult kardhoz, és egy lyukas páncélinghez hasonlítható, ugyanakkor a többi szereplő puskával és ágyúval vesz részt a csatában, így rendre alul is maradnak. (BARDÓCZI S., STEFANICS B., SZAKÁCS B., TURCSÁNYI K., 2018.)

A szereplők közül nem lehet kihagyni a politikai szereplőket. Pártállástól függetlenül, a fákat és zöldterület védelmét az előbbi hasonlatot folytatva véres kardként hordozzák körbe, és hívnak csatába, mintha a másik oldalon kedvtelésből vágnák ki az összes fát. Sokszor sajnós csak egy jó ürügy, ami mögé más érdekek bújnak meg, nem a valódi cél a fák védelme. De ennek a csatározásnak kimondottan pozitív eredménye, hogy általánosan erősítették vele a köztudatban a zöld környezet szerepét és fontosságát.

Több évtizedes szakmagyakorlásom és közigazgatásban eltöltött időm alapján ki merem állítani, hogy a települések vezetésének elsődleges céljai között szerepelt a fák védelme. A kivágások minden esetben megalapozottan, a közösség érdekét szolgáló indokkal történtek, persze a közösségnek nem mindig ugyanaz az érdeke, ugyanakkor a közösség választotta meg magát a vezetést is.

Tapasztalataim szerint a fák igényeivel, és alapvető élettani adottságaival kapcsolatban az általános köztudatban komoly információhiány van, az ok-okozati kapcsolatokról különösen. Jó példa erre a fa gyökér és lombkorona közti kapcsolat, bármelyik rész komolyabb sérülése kihat a másik részre – ezt nagyon kevesen tudják, így ész nélkül gallyaztatnának vagy a fa törzse mellé építenének.

Ennél nagyobb információhiány van a kivágást övező szabályozásban és szabályozás-előkészítő folyamatokban. A különböző szereplők ismert érdekei nem megfelelő módon és hangsúllyal vannak kezelve, gyakoriak a túlzások, de ugyanakkor a túl laza szabályozási mechanizmusok se kedveznek a települési fás környezet megóvához.

A szereplők közül ki kell emelni azokat, akik a településüzemeltetés során a fákkal és a zöldfelületekkel foglalkoznak. Ennek közigazgatási szereplőire egyöntetűen igaz, hogy a szakmai tudásuk mellett tevékenységüket a vonatkozó törvények, rendeletek határozzák meg. Ezekről nem tekinthetnek el működésük és döntéshozatalaik során, még akkor se, ha a szakmai tudás vagy emocionális érzések miatt másként gondolkodnak.

A társadalom közös érdekeit képviselik a helyi önkormányzatok, ahol a környezet védelme törvényileg is előírt feladat. Ebből egy szelet a települési fák védelme. A szakdolgozat témájához leginkább köthető szereplő, a települési önkormányzatok környezetvédelmi, településfejlesztési bizottsága, illetve a polgármesteri hivatalok zöldfelülettel foglalkozó munkatársai.

A környezetvédelmi, de különösen a favédelmi feladatokhoz az önkormányzati képviselőknek nincs meg a megfelelő szakmai tudásuk, így csak a megfelelően előkészített döntéshozatali anyagokban lehet bízni, illetve abban, hogy a téma érzékenységtől függően szakértőt hívnak segítségül. Ez utóbbi folyamatokat nem írja elő semmi, de szerencsére lehetővé teszi.

3.3. Növény alapú vizsgálat

Amennyiben a növények életfeltételei alapján közelítjük meg a témát, legegyszerűbben Justus Von Liebig tudós által meghatározott minimum elvvel tehetjük, mely kimondja, hogy a növekedést nem a rendelkezésre álló összes

erőforrás, hanem a legszűkösebb erőforrás/korlátozó tényező határozza meg. Ennek alapján gyakorlatilag minden, a fák életfeltételeit meghatározó tényező javítása cél lehet, különösen a települési környezetben, legyen szó akár a legegyszerűbb öntözésről, talajjavításról, faápolási feladatokról.

A fák szemrevételezett betegségeinek, sérüléseinek oka legtöbbször a fa környezeti adottságaiban és a fenntartás hiányában keresendő. Ha sorba vesszük a fa egyes részeit és élettani tulajdonságait, mindegyikhez kapcsolható akár több munkafolyamat is, ami a tökéletesebb életfeltételek biztosításához járul hozzá.

Az alábbi felsorolás – a teljesség igénye nélkül – számba veszi a fák legfőbb problémáit, azok okait és lehetséges kezelési módjait. A felsorolás erősen tájékoztató jellegű, hiszen a dolgozatnak nem témája a fák rendellenességeinek vizsgálata.

Lombkorona:

A betegségeket rendszerint élőködők, kórokozók idézik elő. Betegség esetén javítani kell a fa életerejét tápanyagutánpótlással, öntözéssel és védekezni kell a kártevők ellen biológiai módszerekkel, ha kell növényvédő szerekkel. A betegség diagnosztizálása nem elegendő, tovább kell vizsgálni, mert a háttérben szinte mindig valamilyen élettanilag hátrányos tényező áll, aminek megoldása az elsődleges cél.

Rendellenes koronaszerkezet több okból is kialakulhat: idegen objektumok (pl. légvezeték) a koronába növe, épület, építmények közelsége, közlekedési úrszelvény biztosítása miatti metszés. A deformált koronaszerkezet elkerüléséhez a telepítéskor át kell gondolni a fa helyét és figyelembe kell venni a fa sajátos növekedési erőit. Szűkös, kedvezőtlen fahely esetén a növekedést figyelemmel kell kísérni és szakszerű metszéssel alakítani a koronát.

A kedvezőtlen környezeti adottságok, például fény-, tápanyag- és vízhiány, a fa növekedését visszavetik, annak száradását okozzák esetleg korai lombhullást, levélfonnyadást okozhatnak. Megoldása a környezeti adottságokhoz igazodó fajválasztás, szükség esetén öntözés és tápanyagutánpótlás biztosítása.

A városi mikroklíma kedvezőtlen hatásai és a hősziget jelenség okozta légszárasság, hőteher is komoly gondokat okozhat, amennyiben nem megfelelő várostűrésű fajokat választunk.

Állományszinten említhetjük még a fák egymásnak okozott hátrányait pl. besűrűsödött állomány – mely akár telepítési hiba is lehet -, az előnytelen fényviszonyokat, vagy az inváziós egyedek túlzott elszaporodását.

Említendő a külső behatások (időjárási anomáliák, emberi beavatkozás, károkozás, vadkár, közlekedés eredménye, környezetszennyezés) okozta sérülések. A mechanikai károk – történjenek a fa bármely részén – a fa egészére hatással lehetnek (pl. keringési rendszer sérülése, szakadása). A nem természeti jellegű károk többnyire a fa előnytelen helyzetéből adódnak. Ágsérülések kialakulhatnak továbbá széltörés vagy szakszerűtlen metszés során. Ilyen esetben a törött ágat el kell távolítani, a metszési sebeket, sérüléseket rögtön kezelni kell.

Törzs:

A törzs betegségei között említhetők az odvasodások, korhadások (oka: szervesanyag keringés sérült), fagylécek, repedések, valamint a kórokozók okozta problémák (pl. gombásodás, melyre a fák jellemző védekezési mechanizmus folyadékképzés). Fertőzések és kórokozók esetén körbe kell járni a védekezési lehetőségeket és mindenek előtt meg kell állítani a fertőzést. Fontos a megelőzés, növényvédelem, valamint a kiváltó folyamatok, például az odvasodás folyamatának lelassítása.

A környezeti adottságok, városi mikroklíma a fa minden részét érinti, azokra kedvezőtlen hatással van: a fa törzsét még intenzívebben érinti a hősokk, mint a koronát. Ld. előzőek.

A törzs rendellenességei között sorolhatjuk az idegen objektumokat, melyek befolyásolják a törzs növekedését (pl. burkolatok, korlátok, kerítések, egyéb műtárgyak). Megkésett válaszreakció esetén a külső tárgyakat a fa körbe nőheti, így eltávolításuk ellehetetlenül.

Törzssérülések esetén is említhetünk természeti károkat, mint például a fagsérülések (nem megfelelő mikroklíma, túlzott kitettség) és említhetünk ember vagy más élőlény okozta károkat. A külső behatások okozta ártalmakat rögtön kezelni kell.

Gyökérzet:

A gyökérzet betegségei és rendellenességei igen nagy veszélyt jelentenek a fák számára, hiszen ha a gyökerek nem tudják ellátni a feladataikat, nemcsak a tápanyagellátás rendszere akadozhat, hanem a fa stabilitása is veszélybe kerülhet.

A gyökérzet és gyökérnyak betegségei között sorolhatjuk az odvasodást, korhadást, és az élőködöket.

A talaj szempontjából kedvezőtlen környezeti adottságok között említhetjük a talajadottságokat (típus, tömörödés, levegőtlenség) és az épített környezet közelségét, mely víz- és levegőhiányos állapotot eredményez.

Külső behatások okozta sérülések a gyökérzet esetén szintén lehetnek természeti (pl. szélnek való kitettség, magas talajvíz) és ember vagy más élőlény okozta károk (pl. gyökérelvágások).

Itt is említhetjük az idegen objektumokat, melyek többnyire szűkös életteret eredményeznek. Ezek a közművek, térszint alatti műtárgyak, épületrészek.

A felsorolásból is kitűnik, hogy a gyökérzet szempontjából sokkal több zavaró tényező létezik, ráadásul azok nincsenek a szemünk előtt, a kedvezőtlen elváltozások legtöbbször csak közvetett hatásuk által, és későn jelentkeznek, megoldásuk / kezelésük is sokkal nehezebb, költségesebb, sok esetben kérdéses is.

(LUKÁCS Z. 2020.)

3.4. Jogi megközelítés

Érdeemes ezt a kérdéskört szinte az alapokról kezdeni: Milyen joga van egy fának? De mi is az a fa a jog szempontjából?

Az értelmező szótár szerint - jogalany: főnév, személy vagy szervezet, amely jogokat szerezhethet és kötelezettségeket vállalhat. Ebben a megközelítésben a fák nem jogalanyok, ugyanakkor a 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről (PTK) szerint:

„5:14. § [A dolog]

(1) A birtokba vehető testi tárgy tulajdonjog tárgya lehet.

(2) A dologra vonatkozó szabályokat megfelelően alkalmazni kell a pénzre és az értékpapírokra, valamint a dolog módjára hasznosítható természeti erőkre.

(3) A dologra vonatkozó szabályokat az állatokra a természetüknek megfelelő eltéréseket megállapító törvényi rendelkezések figyelembevételével kell alkalmazni.”

A PTK-ben se a fáról se a növényekről nincs szó, de ennek alapján a növények, jogi szempontból dolgok, amelyeket az állatokhoz hasonlóan törvényi rendelkezések védenek. Külön érdekes, hogy a polgári jog rendelkezései szerint ingatlannak minősül mindaz, ami a földdel tartósan egyesítve, azaz szilárd összeköttetésben van így a fák is, ahogy a lábon álló termés is.

A jogalanyok szempontjából a szereplők tovább csoportosíthatók természetes személyekre, és jogi személyekre. Az előbbieket a korábbi szereplők szerinti vizsgálat alapján lehetnek a fa szolgáltatásait élvező polgárok, de ugyanúgy lehetnek a fát kivágni szándékozó emberek, tulajdonosok. A jogi személyek is lehetnek a fák tulajdonosai, akár az igazgatási, a köztulajdont képviselve, de akár önállóan is birtokolhatják ezeket a vagyoni dolgokat.

A vonatkozó jogszabályok az irodalmi áttekintésnél ismertetésre kerültek, a vizsgálat szempontjából legcélszerűbb az Állami Számvevőszék 2009-ben készült jelentését - A települési önkormányzatok tulajdonában lévő zöldterületek fejlesztésének és fenntartásának ellenőrzéséről - 0934 sz. jelentés - alapul venni.

A megállapítások némileg javultak, de még ma is megfontolandók, és lépésre készítenek minden szereplőt a megoldás felé.

Pár megállapítást idézek, amely alapján konkrét eredmények és javaslatok tehetők:

„A Kvt. szerint a települési önkormányzatok által készítendő környezetvédelmi programnak tartalmaznia kell a zöldterület-gazdálkodás településre vonatkozó feladatait. Ennek tartalmát azonban a törvény nem fogalmazza meg és az ide tartozó területeket sem rögzítik egyértelműen a jogszabályok (OTÉK, Ivkr., Tzr.)”

„A települési önkormányzatok helyi közszolgáltatási feladatai közé tartozó zöldterület fenntartásnak és fejlesztésnek nincs önálló törvényi szabályozása.”

„Az Ötv. a zöldterület fogalmát nem alkalmazza, de az Ötv. alapján a parkok forgalomképtelen törzsvagyon körébe tartoznak, amely a kötelező feladatok ellátását szolgálja. A parkok fogalmát jogszabályok nem határozzák meg, ennek következtében az önkormányzatok a parkhoz tartozó területeket eltérően értelmezték, és határozták meg a feladatellátáshoz kapcsolódó önként vállalt és kötelező feladataikat. Azok az önkormányzatok, akik a park területe alatt az önkormányzat összes zöldterületét értették, a zöldterület-gazdálkodást kötelező önkormányzati feladatnak tekintették (24%). Az ellenőrzött önkormányzatok 76%-a a zöldterület-gazdálkodást önként vállalt feladatai között szerepeltette.”

„Az önkormányzatok az Ivkr-ben (ld. Rövidítések jegyzéke) előírt ingatlanvagyon-katasztert elkészítették és folyamatosan vezették. A tulajdonukban lévő zöldterületi vagyont jellegük szerint – az Ivkr. 3. számú mellékletében alapján – közpark, közkert, közjóléti erdő, véderdő, arborétum kategóriába sorolták be. Ezek a kategóriák – a hozzá tartozó fogalmakat figyelembe véve – azonban nem fedik le az önkormányzatok tulajdonában lévő teljes zöldterületet.”

„A zöldterület gazdálkodási feladatokra fordított pénzeszközök felhasználásának kimutatására az önkormányzatoknál nem állt rendelkezésre egységes információs rendszer. A feladatellátással kapcsolatos bevételeket és kiadásokat az önkormányzatok több szakfeladaton számolták el. A zöldterület-gazdálkodási feladatok tervezésére az önkormányzatok 58%-a nem fordított kellő figyelmet, mert nem határozta meg a zöldterületgazdálkodással kapcsolatos konkrét feladatait.”

„Az önkormányzatok 38%-a – az ingatlanvagyon-kataszteri nyilvántartáson túl vezetett a zöldterületek mennyiségi és minőségi adatait is tartalmazó nyilvántartást. A zöldterület gazdálkodási feladatokra fordított pénzeszközök felhasználásának kimutatására az önkormányzatoknál nem állt rendelkezésre egységes információs rendszer.”

„A feladatellátás módjára kialakított szervezeti forma kiválasztását mindössze az önkormányzatok ötöde támasztotta alá indoklással, gazdaságossági számítással.”

(HOLMAN M., BÍRÓ ZS., Dr. HEGEDŰS GY., KOMLÓSNÉ BOGÁR É., TÓTH L., JÁNOSKA ZS., 2009.)

Az önkormányzatok ingatlanvagyon-kataszteri nyilvántartása nem nyújtott elegendő információt a feladattervezéshez, mert nem tartalmazta a település összes növényzettel borított zöldterületét, azokat egyenként és fajtánként csoportosítva, és nem rögzítette a növényzet mennyiségi és minőségi paramétereit.

Elmondható, hogy a jelenlegi kerettörvények éppen megfelelő alapot nyújtanak, azonban végrehajtási rendelet nélkül a helyi rendeletalkotásnak nincs megfelelő, és szakmai alapokon nyugvó iránymutatása.

3.5. Pénzügyi, gazdasági megközelítés

A településeknek a zöldfelület fenntartási költségei a mérettel azonosan növekednek, és minél inkább városias egy település annál nagyobb a társadalmi igény és elvárás az élhető, színvonalas zöldfelületekben gazdag közterületekre.

A fenti elvárás teljesítéséhez érdemes megvizsgálni és ismerni a zöld környezetünk kialakításának és fenntartásának költségeit, és ugyanúgy „forintosítani” szükséges a zöld elemek, jelen esetben a fák zöld szolgáltatásait. Ezt 2002-ben egy holland szervezet nevesítette és Green City mozgalom néven elindította ismeretterjesztő tevékenységét, hogy „*Létrehozzák az alapokat a paradigmaváltáshoz: a növények és zöldterületek jelenlegi hibás “költséges dekoráció” percepcióját alapos tudományos adatmegosztás, kutatások révén az “értékes gazdasági és szociális alapigény” szintjére emelik vissza.*” (Green City - Zöldebb Városokért Mozgalom, <http://green-city.hu/>)

Ezt nagyban elősegíti a már többször említett zöldfelületi kataszter, amely nem csak az egyes elemek értékét mutatja, hanem a rajtuk végzett fenntartási, kezelési és ápolási munkák költségét is számon tartja. Egy fa értéke nem csupán a beszerzési árából adódik, hanem ez évek alatt rárakódó, az ültetéssel kezdődő, öntözéssel, metszéssel folytatódó sorozattal egészül ki. Az ökológiai szolgáltatások pénzbeli kifejezése véleményem szerint közel lehetetlen folyamat, értékük is változó a fák településen belüli elhelyezkedése és számosságuk alapján.

Ezeket a gondolatokat és megközelítéseket veszik alapul a különböző faérték számítások, egy-egy tényezőnek hol nagyobb, hol kisebb hangsúlyt adva. Tökéletes minden érintett szereplőnek megfelelő megoldást nem is lehet megalkotni, különösen a szereplők változó, éppen aktuális céljai miatt.

Fapótlás járulékos költségei

A teljesség igénye nélkül egy ültetés kapcsán az alábbi járulékos feladatokkal kell számolni:

- fahely vizsgálata,
- talajvizsgálat,
- közműérintettség és közművek védelembe- vagy áthelyezésének tervei, engedélyezési folyamata,
- hosszútávú településfejlesztési tervekkel történő összevetés,
- kapcsolódó környezetrendezési tervek készítése.

Az ültetés kapcsán nem csak a klasszikus gödörásás, komposztos talajfrissítés, fakaró, kötöző költségeivel kell számolni, ezen a téren van manapság egyre nagyobb változás. A közművek kapcsán azok későbbi védelembe helyezése – védőcsövek, vagy gyökérgát beépítésével - igen költséges folyamat extrém esetekben akár közmű kiváltás(áthelyezés) is elképzelhető. Az ültetőhely is egyre nagyobb, és a várható terhelés kapcsán felmerülhet olyan megoldások alkalmazása, amely a későbbi talajtömörödést akadályozza meg, teherelosztó cellás vagy Stockholm módszer segítségével.

Az ültetőközeg, tápanyag-adagolás, facsometék kipányvázása, törzsvédelme, első metszése is költségekkel jár. Az elültetést követően környezetrendezési munkák is kapcsolódhatnak, a bolygatott terület helyreállításával (gyepesítés, növénytelepítés, burkolás, faveremrács telepítése).

Az ültetési folyamat a fa kataszteri regisztrálásával fejeződik be. Ezt követően kell gondoskodni a fa megfelelő öntözéséről, állapotának rendszeres szemrevételezéséről, esetleges növényvédelmi munkák elvégzéséről, tápanyagutánpótlásáról, és metszésekről.

A hosszú listából gyorsan kiszámolható hogy egy közepes méretű új fa közel 100 ezer forintos ültetési költségét a felsorolt folyamatok többszörösen felülmúlják, nem is beszélve egy Stockholm módszerrel ültetett fára.

A fakivágások természetbeni és pénzügyi megváltásakor ritka, hogy számításba veszik az ültetéshez kapcsolódó feladatokat. Pedig ez két szempontból is lényeges. Egyrészt a pótolta fa tulajdonosának, különösen ha az közterületen helyezkedik el, az ültetést követően további jelentős költségei jelentkeznek. A másik szempont, hogy amennyiben pótlási feladatokat teljes egészében áthárítja a kivágó félre, erős a veszélye, hogy ezt nem megfelelő szakértelemmel végzik. A szakfelügyelet biztosítása megoldás, de egy adott településméret felett már nagyon nehéz humán erőforrással megoldani.

4. EREDMÉNYEK

4.1. Település szintű eredmények

Az eltérő adottságú települések szerkezete napjainkban nem jellemző, hogy jelentősen megváltozik, a belvárosi betondzsungelből nem lesz zöld ligetes városnegyed, de a kertvárosok se alakulnak át és lesznek burkolt flaszterek. Ezt biztosítja az Étv. által meghatározott, a település biológiai aktivitás értékének szinten tartása, szerencsésebb esetben növelése.

A növelés egyik leghatékonyabb módja az ún. rozsdáövezetek, azaz a felhagyott ipari területeknek egy biológiai szempontból sokkal aktívabb funkcióváltással járó fejlesztése. Ezeknél különösen fontos, hogy az új ültetések során megadjunk mindent, ami a fák későbbi egészséges fejlődéséhez szükséges, a megfelelő méretű ültetőgödört, a legkevésbé tömörödő talajszubsztrátumot, akár új technológiák alkalmazásával, és nem utolsósorban aktív és szakszerű utógondozást. Az új ültetések mellett nem szabad megfeledkezni a jelenlegi, akár spontán felnövekedett állományról se, a koruknak és állapotuknak megfelelő, életminőséget javító beavatkozásokról, valamint a szakszerű faápolási beavatkozásokról se.

A megfelelő zöldfelületgazdálkodással és kiemelten a faállomány gazdálkodással hosszútávon biztosítható a fák által nyújtott kedvező ökológiai szolgáltatás.

A megfelelőbb zöldfelület-üzemeltetés eredményeképpen mind a településtervezés, mind a városgazdálkodás kiszámíthatóbbá válik, kevesebb erőforrást igényel, mint a folyamatos pótlás, vagy újratervezés.

Amennyiben a település sajátos jellemzője miatt a fákról el kell tolnia a hangsúlyt a komplex zöldfelületi védelemre, vagy rekonstrukcióra, rehabilitációra - különösen városi környezetben – úgy a korábban leírt eredmények jóval erőteljesebben jelentkeznek.

4.2. Szereplők szerinti eredmények

Település használók – lakosok, gazdasági társaságok, szervezetek:

Alapvető joguk az élhető környezet, de ugyanúgy az egyéb települési szolgáltatások elérése is. Fel kell, hogy ismerjék, különösen a városokban, hogy a tulajdonukban lévő fák a köz tulajdonát is képzik, és ezért megtartásuk és telepítésük is komoly, felelősségteljes folyamat. A lakosság és fejlesztők részére a megfelelő jogi szabályozással párhuzamosan, érthető nyelvezeten, kiegészítő tájékoztatást is kell nyújtani, amely során ismereteket kaphatnak a fák településen betöltött szerepéről, a faérték számítás alapjairól. Ezek a soft programok során átadott ismeretanyagok általánosan az egyes a településen ültetésre javasolt fák jellemzéséről, azok szakszerű telepítéséről - amely nem csak az ültetésre, hanem a fa kerten belüli körültekintő elhelyezéséről is szól -, valamint a favédelem alapjainak bemutatásáról. (GALLET D., 2011)

A városüzemeltetési feladatok problémás elemeinek sorából kiemelkedik a frissen ültetett fák gondozása, ebben a lakosok és közösségek szerepvállalása komoly segítség lehet, különböző fa örökbefogadási programok, applikációk nyújtanak megoldást. Mindenek mellett ezek a programok jó közösségteremtő tevékenységek is.

Egyre jobban előtérbe kerül a gazdasági társaságok oldalán a társadalmi felelősségvállalás (CSR-corporate social responsibility), amely hihetetlen nagy lehetőség a településeknek, hogy megfelelő előkészítéssel bevonják a cégeket a zöldfelületek fejlesztésébe vagy védelmébe.

Települések – helyi önkormányzatok:

Céljuk, hogy a település komplex működése és fejlődése megfelelően történjen. Ehhez elengedhetetlen, a fák és a zöld környezet megfelelő – a mostaninál némileg hangsúlyosabb, és szakmaibb – pozícióba emelése.

Különösen lényeges a szakmai konzultáció a szereplők és a rendeletalkotó egységek között, hogy - jelen esetben a fák javára - megalapozott és szakmai konszenzuson nyugvó jogi környezet jöjjön létre, hiszen a hivatali tisztségviselők, alkalmazottak döntéseit, lépéseit a szakmai szempontokat megelőzve, a hatályos jogi szabályok határozzák meg.

Ehhez átfogó szabályozási és pénzügyi alapot kell biztosítani. Ennek első lépése, hogy mérlegelni és súlyozni kell az egyes zöldfelületek, fasorok, faegyedek településen betöltött szerepét, amely folyamathoz elengedhetetlen, hogy megfelelő információval, adattal rendelkezzenek az előbb említett elemekről, legyen naprakész zöldfelületi kataszter, melyben a fák is a lehető legtöbb leíró adattal rendelkeznek, amely a napi munkavégzés alapjául is szolgálhat. (SZALLER V., 2013)

Ennek eredményeként lehet csak olyan szabályokat meghozni, amelyek ténylegesen védik a védendő elemeket, és nem szabnak gátat más fejlesztéseknek megfelelő alap nélkül, valamint a zöldfelületi fejlesztések is sokkal célzottabban tudnak megvalósulni.

A megfelelő előkészítés igen komplex folyamat, mert az egyes feladatokat nem csak a kertészeti, vagy tájépítészeti szempontok alapján kell összeállítani, hanem vizsgálni kell azok pénzügyi, jogi, közbeszerzési, egyéb településüzemeltetési és társadalmi kapcsolati vonatkozásait is.

A település használókkal meg kell osztani azokat a térinformatikai információkat, amelyek alapján megismerhetik környezetük zöldfelületeinek és fájainak tulajdonságait, kifejtett hasznos szolgáltatásait és nem utolsósorban ezek vagyoni értékét.

A pótlás során több szempontból is érdemes levenni a faültetés feladatrendszerét a pótlásra kötelezett félről. Költséghatékonyság, felelősség és szaktudásigény tekintetéből egyértelműen érdemes ezt a településüzemeltető feladatai közé venni.

Bizottságok, környezetvédelmi bizottság:

A bizottság véleményem szerint az egyik kulcsszereplője a folyamatnak, lényeges, hogy a testületnek a képviselők mellett, szavazati joggal rendelkező szakembere is. A fákhöz értő szakértőkkel kapcsolatban alapvető elvárás, hogy tájépítésmérnökök, kertészmérnökök vagy erdőmérnökök legyenek, különösen ha rendelkeznek Favizsgáló és faápoló szakmérnök képesítéssel is. Ugyanakkor nem lehet teljesen egyoldalúan kezelni a kérdést, szükség van egyéb szakterületek képviselőire is, város/település-üzemeltetési szakemberekre, továbbá pénzügyi kommunikációs és politikai részvételre is. A kulcs a döntéshozatali folyamatban van, ahol jelen esetben lényeges,

hogy a fák érdekeit szolgáló szakember meghatározó szerepet tudjon betölteni, viszont a helyes döntéshez mindenképp ismerni kell a többi szakterület szempontjait is. Ez lehet garancia arra, hogy megfelelően előkészített, szakmailag, pénzügyileg és politikailag is helytálló javaslatok kerüljenek elfogadásra, amelyek még megfelelő kommunikációval is alátámaszthatók. Amennyiben ezt sikerül ilyen módon véghezvinni, politikai szempontból is kikezdehetetlen, „magyarázkodás mentes” döntések születnek, amelyek ellentétes oldalról is elfogadhatók.

Ország – államigazgatás:

Az előző két szereplő megfelelő működésének a fenntartása a cél. Ehhez szükséges olyan keretrendszer, szabályozási környezet, amely lehetővé teszi, a helyi adottságoknak megfelelő, ugyanakkor a környezet és természetvédelmi célok hathatós érvényesítése mellett a folyamatos fejlődést.

4.3. Növény alapú vizsgálat eredményei

A fa különböző részeit érintő behatások kedvezőtlen hatásainak kezelésére van megoldás, ezek számbavétele és publikálása segítséget nyújt a faalap felhasználást előkészítő folyamatokban. Ehhez bármikor segítségül lehet hívni a Magyar Faápolók Egyesületének szakembereit, de online felületeken ezek a segédletek már jelen vannak, jó alapul szolgálnak akár egy rövidebb kivonatos formában, rendelet mellékleteként vagy fogalom meghatározó részként történő megjelenítéséhez.

Sajnos sok esetben a javítás szinte lehetetlen folyamat az épített elemek miatt, pl. nem lehet a fának nagyobb életteret biztosítani, ez esetben kulcsfontosságú az egyéb tényezők állapotromlásának megakadályozása. Ezek miatt a frissen ültetett fáknál feltétlenül törekednünk kell a legjobb életfeltételek biztosítására, hiszen mint említettem, minden szereplő érdeke, hogy az elültetett növény megfelelően fejlődjön, erősödjön.

A növények megfelelő növekedéséhez lényeges a környezeti adottságok biztosítása. Ehhez alapvető feltétel a hozzáértő szakértelem, hogy felismerésre kerüljön az a tényező, vagy tényezők amelyek a problémákat okozzák, és legyen megfelelő anyagi háttér ezek orvoslására is. Gyakran komolyabb egymásra épülő probléma láncolat tárul fel, ahol meg kell találni azt az alap kulcs-tényezőt, amely megoldásra vár. Jó példa erre egy szivárgó közmű vezeték, vagy egy korlátozott gyökérszóna. Ezeknek a megszüntetése, javítása pedig különösen forrásigényes folyamat.

Korszerű technológiák, mint a gyökércella rendszer, vagy Stockholm módszer alkalmazásával, elkerülhetők a tömörödő talajok; direkt öntözőrendszerekkel közvetlenül a gyökerekhez juttatható a víz; a legfrissebb talajtani kutatások eredményeként felhasználhatók olyan talajélet serkentő szerek alkalmazása, amely a tápanyagok felvételét és növények egészségét segítik. (STEFANICS B., RÁSKAI-KISS D, SÓGOR G, SZAKÁCS B (szerk.) 2021.)

A növények szempontjából, ahogy a szereplők vizsgálatának az eredményei között szerepeltettem, alapvető fontosságú, hogy naprakész információkkal rendelkezünk a fákról, nem csak állomány, hanem egyed szinten is. A beavatkozások tervezése során több szempontból is előnyös, ha ismerjük az egyes fák problémáit, egyrészt munkaszervezés és költségtervezési szempontból, másrészt az ismert bajok kapcsán, az általános

összefüggéseken túl akár település szintű sajátosságokra is fény derülhet. Hosszabb távon végzett monitorozás eredményeként még részletesebb képet kaphatunk a zöldfelületi elemekről, azok változásairól. Ezeknek a változásoknak az összevetése más települési folyamatokkal, rávilágíthat akár eddig nem ismert ok-okozati kapcsolatokra is. Segítségükkel megelőző intézkedéseket lehet kidolgozni, további károsodások, állapotromlások elkerülése céljából.

A fapótlások kapcsán sok helyi rendelet már tartalmazza a túlltetés fogalom meghatározását, azonban a faültetési programok ezzel gyakran szembe mennek, és a kitűzött cél érdekében a szűkös városi területeken túl közel ültetik a fákat. Ez idővel problémákat fog okozni, amit orvosolni kell, metszésekkel, átültetésekkel, akár kivágásokkal is.

Nagyobb hangsúlyt kell fektetni az elültetett növények egészséges és korlátozás mentes fejlődésére, amely csökkenti a fiatal fák pusztulását, így azok erősebb és ellenállóbb idős fákká válhatnak, valamint a balesetveszélyes szituációk is mérsékelhetők.

4.4. Jogi változások

Az eredményeket a jogalkotás több szintjén is értelmezni szükséges. A felső törvényi szinten történő jogi változások megalkotásához az ÁSZ jelentés tökéletes alapot nyújt.

A vizsgálat eredményeként javasolják a minisztériumoknak, hogy *„kezdemenyezze a zöldterület-gazdálkodást magába foglaló, önálló kerettörvény, valamint részletes végrehajtási rendelet megalkotását, amelyekben*

- a) határozza meg a zöldterület és összetevői fogalmát;*
- b) terjessze ki az a) pont szerinti fogalom meghatározását más jogszabályokra;*
- c) fogalmazza meg a zöldterület-gazdálkodásban a helyi önkormányzatok kötelező feladatait és azok tartalmát.”*

A helyi rendeletek erejét véleményem szerint gyengítették a 2012. évi II. „Szabálysértési” törvény változásai, mely szerint valamely cselekményt csak törvény nyilváníthat szabálysértéssé, kormányrendelet vagy önkormányzati rendelet nem. Továbbá az általános szabálysértési hatóság a települési jegyző helyett a fővárosi, megyei kormányhivatal lett, tehát a jegyző általános szabálysértési hatósági jogköre megszűnik. (DR. DÓSA K., 2012.)

Ez ugyan megoldotta a kirívó, jogilag nem megalapozott helyi bírságolási anomáliák problémakörét, de ugyanakkor azóta szinte lehetetlen érvényt szerezni a települési rendeleteknek.

Tehát az előzőekben említett ÁSZ jelentés szerinti ajánlást mindenképp ki kell egészíteni egy szabálysértési résszel, amely a kerettörvény be-nemtartását szankcionálja. Ennek szintén létfontosságú eleme kell, hogy legyen, hogy a büntetésekből befolyó összeg a környezetvédelmi alap „fa zsebébe” kell, hogy érkezzon.

Az országos jogi keretszabályozást ki kell egészíteni a települések zöldfelület kataszterének kötelező vezetésének előírásával. Tekintettel arra, hogy a kataszter elkészítése idő és költségigényes folyamat, lépcsős határidős bevezetése javasolt, a környezetvédelmi alaphoz köthető finanszírozással. A határidő lejártát követően pedig a környezetvédelmi alap központi forrás elvonásával lehet még jobban rábírní a településeket a kataszter elkészítésére.

Nagyon fontos előrelépést jelenthet, ha település méretétől függően, rendeletileg szabályozásra kerül a zöldfelületgazdálkodás szakmai irányítási folyamata is. Javaslatom, hogy a 15.000 fő feletti településeken elő kell írni városi főkertészi/főtájépítési tisztség alkalmazását, továbbá meg kell határozni a feladatkörét, amely alapján a települések hivatali szervezetükhöz tudják illeszteni. 50.000 lélekszám felett a városfejlesztési és üzemeltetési feladatok szerteágazó szakmai komplexitása miatt a tisztség betöltéséhez alapkritériumként elő kell írni az interdiszciplináris tudással rendelkező tájépítészeti MSC végzettséget.

A települési rendeletek szintjén, a környezetvédelmi alapokat összehasonlítva, azok sok esetben szinte szóról-szóra egyformák, általános, inkább keret jellegűek, specifikus szabályoktól mentesek. Ezek előnye, hogy évről-évre a képviselő testület kezébe van adva a döntés, hogy az éppen aktuális környezetvédelmi igények és szükségégek szerint döntsön. Ezt a szabadságfokot nem célszerű csökkenteni, csupán a „fazseb” létrehozásával az oda folyó bevételeknek a célirányos elköltését meghatározni.

Önkormányzati rendeletalkotásánál, az alábbi szabályozási pontokat kellene tartalmazni a zöldfelület- vagy fás szárú növények védelmét szolgáló rendeleteknek:

1. A rendelet hatályát ki kell terjeszteni a teljes közigazgatási területre. Ezt a rendelkezést a 15.000 lakosságszám fölött mindenképp javasolt bevezetni.
2. A fapótlás meghatározásánál meg kell különböztetni a pótlás mértékét a közterületen és nem közterületen lévő fák között. A közterületen lévő fákat szigorúbban kell pótolni.
3. A pótlás kapcsán meg kell állapítani a túlültetés mértékét, tapasztalati alapon ez 3db fa 100m²-ként, ugyanakkor számolni kell a kivágandó fa megszűnő ökológiai szolgáltatásainak kompenzálásával is.
4. A pénzbeli megváltás menetét egyértelműen meg kell határozni, meghagyva a lehetőségét a helyszínen történő pótlásnak, azonban megfelelő szakmai kritériumokat és a tulajdonosi hozzájárulás megszerzését is hozzá kell rendelni. A fa kivágása csak a pénzbeli megváltás befizetését követően lehetséges.
5. A pénzbeli megváltás és közterületi ültetés esetén a fenntartás költségeit át kell hárítani a pótlásra kötelezett félre.
6. A védett faegyedek, fasorok illetve parkok kezelési tervében az okleveles minősített faápoló favizsgáló szakmérnök alkalmazása meghatározandó.

4.5. Pénzügyi, gazdasági hatások

Amennyiben létrejön egy több bevételi lábon álló városi faalap, a zöldfelületgazdálkodás tervezhetősége, az egyéb források felhasználása is javul, hatékonyabbá, gazdaságosabbá válik.

Míg a fapótlás kompenzációs díj kivetésének fő célja a kivágástól való elrettentés, továbbá, hogy megfelelően lefedje a pótlás közvetlen és közvetett költségeit is, addig a környezetvédelmi alap – „Fazseb” - felhasználásának szabályozása sokkal inkább a szakmailag megalapozott, tervezett hosszútávú zöldinfrastruktúra fejlesztéseket szolgálja.

E két folyamat összekapcsolása segít abban, hogy a fapótlási díjat ne „szabad rablásnak” tekintsék, hanem rögtön derüljön ki már a rendeletből is, hogy ennek célja van, megfelelően és megalapozottan, a település javára kerül

elköltségre. Ennek a fás növényekre vonatkoztatott pénzügyi körforgásnak alapja, hogy már a rendeletalkotás során összekapcsolódjon a két folyamat, a jó működését pedig a célzott kommunikáció biztosítja, amely mindenki számára érthető módon bemutatja, hogy mire lettek elköltségre az alapba befolyt pótlási összegek.

Az alap sokoldalú felhasználhatósága lehetőséget ad arra is, hogy az egyre szélsőséesebb időjárás extrém hatásait követő zöldfelületeket ért károkat enyhítsük, havária esetén mentőövként felhasználható.

Bár nem a tudományos kutatások finanszírozása lesz a gerince a faalap felhasználásának, de az egy olyan lehetséges opció, amely nagyban segítené az élő szakmai kérdések és megoldandó problémák implementálását a kutatási anyagokba.

Az alap létrehozásával párhuzamosan számolni kell a várható pénzügyi volumennel, tekintettel arra, hogy ez közpénz, aminek felhasználására, elköltségre a Kbt. vonatkozik, annak részletes szabályaival. Figyelni kell a faalap felhasználása során az elvégzendő munkák típusára (szolgáltatás, beruházás vagy árubeszerzés), az azokhoz tartozó értékhatárokra. Tisztában kell lenni a hasonló munkafolyamatokkal történő egybeszámítására, nehogy a Kbt. részekre bontás tilalmába ütközzünk. Sokkal egyszerűbb a felhasználás, ha a település rendelkezik saját tulajdonú szaktudással is rendelkező céggel, vagy ha a feladatokat egységáras keretszerződéssel végezteti.

5. KÖVETKEZTETÉSEK (JAVASLATTÉTEL)

A javaslatétel a települési környezetvédelmi alapok kiegészítésnek fő pontjait veszi sorba. Bemutatásra kerülnek a javasolt változások, új szabályok ok-okozati összefüggései, céljai valamint a felsőbb szintű jogszabályoknak való megfelelést, illetve felhatalmazási kereteit. Ezt követően a szabályozás folyamatában szereplő döntéshozatali mechanizmusokban javasolt változásokat, valamint a Faalap működését segítő pályázati háttérrel mutatom be. Végezetük egy konkrét önkormányzati rendelet módosítására teszünk javaslatot.

Faalap szabályok

Zseb a zsebben

- A Kvt. 58.§ lehetővé teszi, hogy a környezetvédelmi alap szabályait a helyi önkormányzatok szabályozzák, amely alapján meghatározható, hogy a fapótlásra befizetett összegek csak fapótláshoz, vagy ahhoz kapcsolódó feladatokra költethők. Ehhez szükséges a környezetvédelmi alap felhasználhatósági szabályainak kiegészítése, amely az önkormányzati rendelet szinten a megfelelő működés alapfeltétele. Alternatív megoldás a fapótlási rendeletben meghatározni a kompenzációs díj felhasználhatóságát. Segítség, ha az országos törvényalkotás is kereteket tud adni ehhez, annyival, hogy szakmai alapon nyugvó fogalommagyarázattal definiálja a fapótlás, faültetés és a fák életminőségét javító zöldfelület fejlesztési feladatait, elemeit.

Feltöltés, befizetés

- A faalap meghatározó bevételi forrása kell, hogy legyen a fakivágásból származó pótlási kötelezettség, pénzbeli megváltása. *(A pótlás mértékének meghatározása nem része a szakdolgozatnak, hanem a már kiszámított fapótlási kötelezettség további folyamatára ad javaslatot.)* Ehhez az Fskr. pótlási szabályait kell alapul venni, szűkíteni az ott meghatározottakat azzal, hogy amennyiben a pótlás a pótlandó fával azonos helyszínen nem elvégezhető, kompenzációs kötelezettség keletkezik.

Ennek oka, hogy amennyiben a pótlásra kötelezett idegen tulajdonon végez munkát, az nagyon sok kérdést vet fel, melynek kielégítő szabályozása és reális megvalósítása szinte lehetetlen, többlet terheket jelenthet mind a kötelezettnek, mind az ingatlan tulajdonosának. (példa: a pótlandó fa ültetése során derül ki, hogy védelembe kell helyezni az ültetőgödörhöz közel futó közművet, végeláthatatlan vita, hogy ennek költségeit melyik félnek kell állnia). Szinte minden résztvevőnek célszerűbb, biztonságosabb, kiszámíthatóbb a pénzbeli pótlási kötelezettség. Másik hatalmas előnye, hogy nem a kivágás ténye után kullog „majd valamikor” a pótlás, olykor jogutód nélküli végrehajthatatlan esetekkel, hanem a kompenzációs díj befizetése adja meg csak a jogot a fa kivágásához.

- Az önkéntes befizetéseknek is érdemes nagyobb hangsúlyt fektetni, ugyan egyre több cég fordít nagyobb figyelmet a társadalmi szerepvállalásra (CSR), amiben egy közösség részére történő faültetés igen kedvelt szerepvállalási forma. Ugyanakkor a települések egyre ritkábban

rendelkeznek olyan látványosabb helyekkel, amik megfelelő PR erővel bírnak ezeknek a cégeknek. Megoldás, ha az alapba való befizetéshez számos olyan, akár kézzel fogható dolog - oklevél, emléktárgy, támogatói lista, támogatói rendezvény – is jár, ami jól publikálható, hisz a cégek részére a társadalmi szerepvállalás kommunikációja különösen fontos.

- További kreatív zöldfelület használati / terhelési díjak is meghatározhatók, amelyek a zöldfelületek eltérő célú használatának, csökkenésének visszaszorítását segíthetik elő.

Szankciók, büntetések

- A jogosulatlan fakivágásokból, a zöldfelület- és favédelmi szabályok, meghatározott határidők figyelmen kívül hagyásából erednek, jelenleg hiányzó forrásai a környezetvédelmi alapnak. Amíg nincs felülvizsgálva és kiegészítve a törvényileg és rendeletileg meghatározott folyamatok végrehajtási és szabálysértési lába, addig a helyi rendeletek nagy része légtüres súlytalanságban próbálja kifejteni hatását.

Kezelési megkötések, felhasználhatóság

- Az alap felhasználásának az egyik leginkább településspecifikus része a felhasználhatóság. Itt jelentkezik, hogy milyen a hely faállomány sűrűsége, mennyire terhelt közművekkel, stb.
- Általánosan a jelenlegi szabályok szerint nem lehet az alapot egy célra felhasználni, ezt érdemes kiegészíteni azzal a könnyítéssel, hogy havária esetén, annak kárelhárítására, vagy enyhítésére lehessen felhasználni.
- Lényeges szempont, hogy a felhasználhatóság tágításával lehet a mennyiségi pótlásról áttenni a hangsúlyt a minőségre. A korábban említett fogalom meghatározások is hasznosak ehhez.
- Az alap felhasználása során lehetőséget kell adni arra, hogy minden, a fa életkörülményeit javító tevékenység, beavatkozás finanszírozható legyen az alapból.
- Abban az esetben, ha a település erősen épített (fővárosi belváros önkormányzatok), lehessen egyéb zöldfelületi fejlesztésekre is fordítani, de valamilyen szinten kapcsolódniuk kell a fákhoz – pl. fa környezetének cserje vagy évelőszinti beültetése, vagy vertikális zöldfelületek kialakítása, illetve a legegyszerűbb megoldásként, dézsás fák kihelyezése. Itt véleményem szerint csak az 1m³ feletti ültetőedények használata támogatható.
- A fásítási programokhoz hosszú távú faiskolai termesztési megállapodások segítségével biztosítható, hogy sokkal kedvezőbb áron jusson a település a megfelelő méretű faiskolai termékekhez. Ez a termesztoi oldalnak is nagy biztonságot nyújtó kedvező konstrukció.
(IMPLAN Hermosillo, 2017)
- A fa/zöldfelületi kataszter megléte nélkül lehetetlen hatékonyan üzemeltetni a zöldinfrastruktúrát, ezért ennek elkészítési, LIDAR és hagyományos felmérési illetve üzemeltetési költségei szintén a finanszírozható tételek közé sorolandó.
- A kataszter mellett, kisebb és korlátozott összeghatárral, speciálisabb tudományos vizsgálatok, monitoring folyamatok is támogathatók az alapból, amelyek hosszú távon további eredményeket hozhatnak az élhetőbb városok alakulásához.

- Az alap egy kisebb részét - szintén maximális összeghatár és/vagy százalékkorlát megadásával - érdemes ismeretterjesztő anyagok, és programok összeállítására fordítani, hogy a szakmai és zöldpolitikai kérdések a köz számára is érthető nyelvezeten is átadásra kerüljenek.
- Hasonló arányban és szabályok szerint lehet oktatási vagy kutatási programok létrahozásának vagy részvételi költségeinek elszámolása is.
- Az előzőnek részét képezhetné annak a lobbizási tevékenységnek is a finanszírozhatósága, amellyel a zöldterület- és favédelmi kérdésekben további eredményeket lehetne elérni, de tekintettel arra, hogy ez rendkívül nehezen definiálható és eredményességének mérhetősége is kérdéses, rendeleti szinten nem illeszthető a programhoz.
- Az alap felhasználása szempontjából mind a rövid és hosszú távú feladatok finanszírozását biztosítani szükséges.
- A rövid időintervallumú feladatokhoz tartoznak a fenntartási folyamatok (metszés/gallyazás, öntözés, növényvédelem) minden olyan, amelynek hatása, eredménye azonnal látszik. A hosszú távúak közé tartoznak azok a tevékenységek, amelyek a faegyedek életminőségét, életét hosszú távon meghatározzák. Ennek a csoportosítása nem is kerül előtérbe, csupán abból a szempontból, hogy a faalap célja nem a rövid távú, hanem elsősorban fenntartási célú felhasználása, ezért arra csak a befolyt bevételek 25%-át engedném felhasználni.
- Pályázati lehetőségek engedése adott kereteken belül, amelyeket a környezetvédelmi alap jelenleg is szabályoz.

Döntések meghozatala

A döntéshozatalnál egy megfelelő szakmai, politikai konszenzusra kell törekedni, amely a döntések előkészítésénél kezdődik. Alapvető feltételnek kell lennie, hogy a folyamatban országosan elterjedjen a szakértelemmel rendelkező ügyintéző, hivatalnok. Ennek elősegítésére jogszabályi alátámasztással meg kell adni, hogy településmérettől függően, milyen szinten és szervezeti formában, milyen képesítéssel legyen a polgármesteri hivatalokban szakember. A klasszikus főkertészi pozíció jelenleg rendkívül változatos szervezeti betagozódással jelenik meg, és a tapasztalatok, valamint az elvárt feladatok azt mutatják, hogy ehhez a tájépítész mérnök képesítés szükséges. Egy bizonyos településméret felett, pedig a faápoló- favizsgálói szakmérnöki ismeretek is elengedhetetlenek.

A megfelelő előkészítés igen komplex folyamat, mert az egyes feladatokat nem csak a kertészeti, tájépítészeti szempontok alapján kell összeállítani, vizsgálni kell azok pénzügyi, jogi, közbeszerzési, egyéb településüzemeltetési valamint –fejlesztési, városépítészeti és társadalmi kapcsolati vonatkozásait is. A folyamatba be kell vonni ezért ezen szervezeti egységeket is. Ennek eredményességének szintén kulcsa, hogy a folyamatot vezető főkertész/főtájépítész megfelelő pozícióban legyen, akár úgy, hogy az egyes folyamatok, döntések, tervek szakmai ellenjegyzését végzi, és bár nem vezet szervezeti egységet, szakmai tapasztalatára támaszkodik rá a város vezetése, részt vesz a döntések meghozatalát előkészítő hivatali vezetői értekezleteken. A másik megoldás, hogy magának szervezeti egységnek a vezetője, amely összefügg a település mérettel, kisebb városnál csoportvezetői, nagyobbánál már osztályvezetői szinttel kapcsolható össze.

A faalapnak koherensen együtt kell fejlődnie a település fejlődését szolgáló más tervekkel, programokkal, mint például a ZIFFA, vagy a szerkezeti és szabályozási tervek. Erre az éves felhasználási mechanizmus, valamint a szerteágazó szakmai előkészítés megfelelő megoldást nyújt. A tervek során kiemelném a kimondottan hosszú távú városi fagzdálkodást – az előregedett utcai fasorok cseréje, megfelelő klímatoleráns, várostűrő facsemete kinevelése, áthelyezett közművekkel megfelelő gyökérnövekedést biztosító talajtér, légvezetékek eltávolítása, parkoló- és fahelyek racionalizálása -, mely évtizedes folyamat. Ennek átfogó, komplex kezelését teszi lehetővé a faalap, a tervek készítésétől a saját nevelésű, helyi faiskolai áru előállításáig.

A környezetvédelmi bizottságok munkáját a jelenlegi szabályozás elég jól meghatározza. Egyetlen lényeges kiegészítés szükséges, hogy legalább akkor, amikor a faalappal kapcsolatos kérdések megtárgyalásra kerülnek, a főtájépítésnek/főkertésznek jelen kell lennie a bizottságban, tanácsadói joggal.

Segítő környezet

A faalap hatékony beindulásához a gyorsító rakéták elvéhez hasonlóan lehetne pályázati forrásokat biztosítani, amelyek eredménye, hogy olyan feladatokat, munkafolyamatokat támogat, amelyek a későbbi zökkenőmentes és hatékony folyamatokat segítik. Előtérbe kell helyezni a zöldfelületek és fák nyilvántartási és munkafolyamat kezelő térinformatikai alapon működő rendszereinek használatát. Ehhez szorosan kapcsolódik a lézeres távmérésen és hiperspektrális fényképezésen alapuló LIDAR felmérés, amelynek mesterséges intelligenciával történő kiértékelése és térinformatikai adattá konvertálása már működő gyakorlat, amely szinte teljesen kiváltja a korábbi hosszadalmas geodéziai és személyes felvételező folyamatot. A magas költségek ellenére a kapott adatok kulcsfontosságúak a települési zöld infrastruktúra változásainak nyomon követésére, ezért ezen feladatok támogatása prioritást kell, hogy élvezzen.

Az információ átadással párhuzamosan beindulhatna a Magyarországon még ismeretlen közösségi költségvetés (participatory budgeting) folyamata, ahol a közösség a rendelkezésére álló információk alapján ismeri fel egy-egy komolyabb fasor rekonstrukció szükségességét, és terjeszti fel megvalósításra a helyi önkormányzat felé, és szavazza meg a közösségi költségvetés forrásának terhére. (UNITED NATIONS DEPARTMENT OF ECONOMIC AND SOCIAL AFFAIRS, 2022.)

Rendelet szövegezés javaslat

A szakdolgozat eredményei alapján egy konkrét rendelet módosításán keresztül mutatom be, hogy miként járulhat hozzá a település fás környezetének javulásához egy „Fazseb” létrehozása a környezetvédelmi alapon belül.

A módosítást Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének 3/2016. (II. 25.) önkormányzati rendeletében mutatom be.

A rendeletet összefüggésbe hozom a A DMJV Önkormányzata Közgyűlésének 1/2021. (I. 18.) önkormányzati rendelete a közterületek tisztántartásáról és a zöldterületek védelméről szóló rendeletével, amely véleményem szerint szintén megújításra szorul. A fák mellett a zöldfelületek, zöldterületek védelmét, használati rendjét szükséges módosítani, valamint a rendelet szabályainak figyelmen kívül hagyásának következményeit meghatározni. A rendeletet fogalommeghatározási része is kiegészítendő. Ennek a javaslatát jelen szakdolgozat nem tartalmazza, de pár pontjában feltételezi a változásokat.

A javaslatban tekintettel arra, hogy a faalap a környezetvédelmi alapon belüli alszámlaként kezelendő, azt érdemes nevében is jelezni, ezért a „Fazseb” elnevezést javaslom, tekintettel, arra hogy a „fa alalap”, vagy az „al faalap” inkább nyelvtörő jellegű.

A környezetvédelmi alap rendeletének módosítása a „Fazseb” létrehozásával kezdődik, bevételi forrásoknál megadásra kerül a fakivágásokból és zöldfelület megszüntetési, illetve használati kompenzációs díjakból befolyó összeg.

Meghatározásra kerülnek a fakivágások ellentételezését alátámasztó, kiszolgáló „Fazseb” speciális felhasználási szabályai. Tekintettel arra, hogy a faalapot, ahogy a környezetvédelmi alapot csak a meghatározott célokra lehet felhasználni, egy mellékletbe összefoglalásra és felsorolásra kerültek a lehetséges feladatok és eszközök.

A rendelet végén a záró rendelkezést módosítani kell.

A vastagon kiemelt sorok jelzik a változásokat, javaslatokat.

Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének xx/xxxx. (xx.xx.) önkormányzati rendelete az Önkormányzati Környezetvédelmi Alap működéséről szóló 3/2016. (II. 25.) rendelet módosításáról

Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlése a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény 58. § (1) bekezdésében kapott felhatalmazás alapján, az Alaptörvény 32. cikk (1) bekezdés a) pontjában, a helyi önkormányzatok és szerveik, a köztársasági megbízottak, valamint egyes centrális alárendeltségű szervek feladat- és hatásköreiről szóló 1991. évi XX. törvény 85. § (1) bekezdés i) pontjában meghatározott feladatkörében eljárva, Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata Szervezeti és Működési Szabályzatáról szóló 1/2013. (I. 24.) önkormányzati rendelet 59. § (2) bekezdés 25. pontjában meghatározott feladatkörében eljáró Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének Környezetvédelmi és Városfejlesztési Bizottsága, Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata Szervezeti és Működési szabályzatáról szóló 1/2013. (I. 24.) önkormányzati rendelet 62. § (2) bekezdés 6. pontjában biztosított véleményezési jogkörében eljáró Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének Pénzügyi Bizottsága véleményének kikérésével a következőket rendeli el:

1. A Környezetvédelmi Alap célja és bevételei

1. § (1) Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata (a továbbiakban: Önkormányzat) Önkormányzati Környezetvédelmi Alapot működtet (a továbbiakban: Alap).

(2) Az Alap létrehozásának célja, hogy hatékonyan segítse az Önkormányzat környezet- és természetvédelmi feladatainak ellátását, ezen belül:

- a) a szükséges környezetvédelmi intézkedések végrehajtását,
- aa) a már bekövetkezett környezeti károk mérséklését és
- ab) a környezeti ártalmak megelőzését,
- b) környezetkímélő tevékenységek, környezetbarát technológiák elterjedésének elősegítését,
- c) zöldfelület-gazdálkodását,
- d) természeti értékek megóvását,
- e) környezetvédelmi oktatást, nevelést.

2. § Az Alap bevételei a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény 58. § (2) bekezdésében, valamint a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 80. § (4) bekezdés b) pontjában foglaltakon túl:

- a) az Alap javára teljesített önkéntes befizetések és támogatások,
- b) pályázat útján elnyert összegek,

az Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének 1/2021. (I. 18.) önkormányzati rendelete a közterületek tisztántartásáról és a zöldterületek védelméről rendelete alapján befizetésre kerülő

ca) fapótlási-

cb) zöldfelület pótlási-*

cc) zöldterület védelmi díjak*

cd) illegális fakivágásból, és zöldfelületi használatból eredő károkozások pótlási díjai,*

valamint az

d) önkéntes befizetések, és

e) egyéb, az Alapot megillető bevételek.

**Jelenleg nem tartalmazza DMJV Önkormányzata Közgyűlésének 1/2021. (I. 18.) önkormányzati rendelete_a közterületek tisztántartásáról és a zöldterületek védelméről.*

2. A Környezetvédelmi Alap felhasználása

3. § (1) Az Alap bevételeit kizárólag környezet- és természetvédelmi célokra lehet felhasználni,

így különösen Debrecen Megyei Jogú Város közigazgatási területén:

- a) védett természeti értékek megőrzésére, természeti állapotának fejlesztésére,
- ba) zöldfelületek védelmére, fejlesztésére, kezelésére, erdők védelmére, allergén növények elleni védekezésre,

bb) ezen belül a kivágott fák pótlására, és favédelmi intézkedések elvégzésére,

c) környezet- és természetvédelmi mérések, helyszíni vizsgálatok, tanulmányok elkészítési költségeinek finanszírozására,

d) Debrecen Környezetvédelmi Programjának elkészítésére,

e) környezetvédelmi információs rendszer működtetésére,

- f) illegálisan lerakott hulladékok összegyűjtésére,
- g) környezeti károk mérséklésére, valamint környezeti ártalmak megelőzésére,
- h) környezettudatos nevelésre, környezetközpontú oktatás támogatására,
- i) aktív klímavédelemben való részvételre,
- j) egyéb, a környezet védelmét segítő tevékenységre.

(2) Az Alap 2. § ca) pontja szerinti bevételeket elkülönítve kell kezelni „Fazseb” néven, továbbá kizárólag fatelepítési, faápolási és favédelmi célokra lehet felhasználni.

(3) A környezetvédelmi alapba befolyó bevételekből a felhasználási szabályok figyelembe vételével a 2.§ ca) pontja szerinti díjakon felül is lehet a „Fazseb”-be átcsoportosítani.

(4) A „Fazseb” felhasználási céljait a rendelet 1.számú melléklete tartalmazza.

(5) A rendelet 1.számú mellékletét a Debrecen Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatalának Zöldterületi Osztálya a Város Főkertészének szakmai vezetésével készíti el, tárgy év január 31. napjáig felülvizsgálja.

(6) Az Alapba érkező, a talajterhelési díjból származó bevételek a környezetterhelési díjról szóló 2003. évi LXXXIX. törvény 21/B. § (2) és (3) bekezdése szerint használhatóak fel.

(7) Az Alap éves költségvetésének

a) legfeljebb 20%-a Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének a helyi jelentőségű természeti értékek védelméről szóló önkormányzati rendeletében szereplő “Természeti emlékek” kezelésére és fejlesztésére,

b) legalább 3%-a környezettudatos nevelésre, környezetközpontú oktatás támogatására,

c) az elkülönített „Fazseb” legalább 50%-a fák ültetésére,

d) az elkülönített „Fazseb” legfeljebb 25%-a a fák fenntartási és ápolási munkáira fordítható.

(8) Az Alap éves költségvetésének egésze nem fordítható teljes egészében egy célra.

(9) Vészhelyzet esetén a 3.§ (7)-(8) bekezdések alkalmazása figyelmen kívül hagyható.

4. § (1) A jegyző a költségvetés tervezése során minden évben felhasználási tervet készít az Alapba várhatóan befolyó bevételeknek a 3. §-ban részletezett célok megvalósítását biztosító felhasználására.

(2) Az Alap éves felhasználási tervéről Bizottság javaslata alapján Debrecen Megyei Jogú Város Polgármestere dönt.

(3) A (2) bekezdés szerint elfogadott felhasználási terv alapján, csak a 2. §-ban meghatározott bevételek teljesülése esetén vállalható kötelezettség az Alap kiadási előirányzatára, amennyiben az év közben teljesült bevételekkel történő előirányzat emelésről a költségvetési rendelet szabályai szerint a polgármester dönt.

5. § (1) Az Alapból támogatás

- a) az éves felhasználási terv alapján, valamint
- b) pályázat útján adható.

(2) Az Alap éves költségvetésének legfeljebb 10%-a fordítható pályázati célra.

3. Eljárási szabályok

6. § (1) Az Alapból pályázat útján elnyerhető támogatás pályázati feltételeit a Bizottság határozza meg.

(2) Az Alaphoz olyan tevékenységgel lehet pályázni, amely a 3. §-ban meghatározott célok megvalósítására irányul.

(3) Az értékelési szempontoknak elő kell segítenie olyan megoldások kiválasztását, amelyek

- a) közvetlenül mérséklék a lakosság egészségének környezeti károsítását,
- b) a hatóság által kötelezően előírt környezetvédelmi feladat végrehajtását szolgálják,
- c) megvalósításuk anyag- és energiatakarékos.

(4) Pályázni a közzétett pályázati felhívásban foglaltak szerint lehet. A részletes pályázati kiírás tartalmazza a pályázati feltételeket, a pályázat kötelező tartalmi elemeit, benyújtásának módját, határidejét és az elbírálás határidejét.

(5) Egyszeri hiánypótlás lehetőségét követően a formailag nem megfelelő pályázatok az érdemi elbírálásból kizárásra kerülnek.

7. § (1) Az Alapból támogatást jogi személy, továbbá egyéni vállalkozó és természetes személy kaphat.

(2) A pályázó az Alaphoz csak a rendelet előírásainak megfelelő, induló, meg nem kezdett beruházással, tevékenységgel pályázhat.

(3) A 3. § (1) bekezdés szerinti célok megvalósítására irányuló tevékenység csak a pályázat eredményes elbírálását követően kezdhető meg.

(4) A pályázat elbírálásához - szükség szerint - külső, független szakértő(k) véleménye is beszerzendő.

(5) A nyertes pályázatról a Bizottság javaslata alapján a polgármester dönt.

(6) Az önkormányzat a nyertes pályázóval támogatási szerződést köt.

(7) A pályázó működési kiadásai és a projekt közvetett költségei az Alapból nem támogathatók (így a bérleti díj, iroda fenntartási költsége, állományi bér és járulékai), továbbá a támogatás összege nem fordítható adó-, illeték- vagy köztartozás kiegyenlítésére.

(8) A támogatási szerződés megkötését megelőzően keletkezett számlák a támogatási összeg terhére nem számolhatóak el.

8. § (1) A támogatás mértéke a beruházás vagy tevékenység költségeinek 50%-áig terjedhet.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott korlátot nem kell alkalmazni, ha

a) közcélú környezet- és természetvédelmi feladat finanszírozását,

b) országra, országrészre, régióra kiterjedő kormányzati, ágazati program megvalósítását szolgálja.

9. § (1) A Bizottság a pályázati cél megvalósulását ellenőriztetni köteles, külső szakértő bevonásával.

(2) Amennyiben a támogatás kedvezményezettje a szerződésben meghatározott feltételeket - olyan okból, amelyért felelős - nem, vagy csak részben teljesíti, a támogatást a Bizottság köteles visszavonni.

10. § (1) Az Alap felhasználásáról a Polgármester évente a zárszámadásról szóló rendelettervezet tárgyalásával egyidejűleg köteles a Közgyűlésnek beszámolni.

(2) A beszámolót a lakosság számára is hozzáférhetővé kell tenni.

4. Záró rendelkezések

11. § Ez a rendelet xxxx. xxxx x. napján lép hatályba

1. melléklet az xx/xxxx. (xx.xx.) önkormányzati rendelethez

A városi „Fazseb” terhére végezhető feladatok jegyzéke:

1. Zöldfelület fejlesztési feladatok

- a. Fás szárú növények ültetése: beszerzése, szállítása és szakszerű ültetése
- b. Fás szárú növények helyi szaporítása, faiskolai nevelése, bérneveltetése
- c. Fás szárú növények átültetése: gyökérlabda előkészítési feladatok, speciális faátültető eszközök és gépek alkalmazása, szállítás, ültetés
- d. Lágyszárú évelő növények ültetése – kizárólag az előző két csoporthoz kapcsolódóan: beszerzés, szállítás és szakszerű ültetés

2. Fák életfeltételeinek javítását célzó feladatok:

- a. Ültetőgödörök megfelelő kialakítása
 - i. Szabvány szerinti ültetőhely, ültetősáv és ültetőgödör kialakítása, járulékos munkáival
 1. burkolat bontás és helyreállítás,
 2. termőközeg csere
 3. kapcsolódó infrastrukturális átalakítások,
 4. közművek kiváltása

5. közművek védelembe helyezése
 - ii. Öntözőrendszer telepítése, vízhálózatra csatlakozás kiépítése, esővíz gyűjtő rendszerek alkalmazása
 - iii. korszerű és tartós/tömörödés mentes, mesterséges talajszerkezetek kialakítása,
 1. Gyökércella rendszer,
 2. Stockholm módszerű fahely kialakítása
 - iv. Ültetőedényzet (palnténer) kihelyezése, minimum 1m³ ürtartalommal
 - b. Favédelmi rendszerek telepítése
 - i. Faültetési szabványoknak megfelelő faveremrács, vagy vízáteresztő stabilizált burkolat kialakítása.
 - ii. Favédő rács, poller, kerékvető
3. Favédelmi intézkedések, fenntartási és ápolási munkái,
 - a. fagallyazás,
 - b. statikai megerősítés,
 - c. odú kezelés,
 - d. fás szárú növények öntözése
 - e. tápanyag utánpótlás
 4. Szoft feladatok
 - a. favizsgálat, fadignosztika
 - b. digitális fakataszter készítése, lidar felmérés és kiértékelés
 - c. fasor rekonstrukció komplex tervezési feladat
 - d. polgármesteri hivatal vagy önkormányzati tulajdonú nonprofit városüzemeltetési társaság dolgozói részére favédelmi, faápolási tanfolyam tartása
 5. Eszközbeszerzés kizárólag polgármesteri hivatal vagy önkormányzati tulajdonú nonprofit városüzemeltetési társasága részére
 - a. fadiganosztikai eszközök, fakopp, gyökér és törzsvizsgáló rendszerek, húzóvizsgáló rendszer
 - b. nagy pontosságú GPS fakataszter készítéséhez
 - c. roncsolásmentes gyökérfeltárás eszközei – sűrített levegős ásó

6. ÖSSZEFOGLALÁS

A hazai hatályos jogszabályi környezetet megvizsgálva elmondható, hogy a környezet-, azon belül a fák védelmének fő kérdései felismertek, szabályozva vannak. Ugyanakkor a szabályozás mértéke és súlya elmarad a többi szabad téri szereplő – közművek, épített környezet, útügy – vonatkozó törvényeitől és rendeleteitől. A rendeletek, mind országos, mind települési szintjén 15-20 éves lemaradás tapasztalható, egyrészt a friss szakmai és tudományos ismeretek, másrészt a párhuzamos jogi változásokkal történő harmonizációban.

Ennek megoldása egy átfogó ágazati törvény megalkotása, amely magasabb szintre emeli a városi zöldfelületek és fák védelmét, valamint szabályozza a megfelelő szakmai háttér biztosítását a közigazgatásban a főkertészi/főtájépítési tisztség jogállásának meghatározásával.

A jogszabályok betartását alapvetően meghatározó és segítő szabálysértési rendelkezések terén van a legnagyobb probléma, különösen a települési önkormányzatoknál. Ebből kifolyólag minimális finomítása és kiegészítése lenne célszerű a szabálysértési törvénynek, hogy a településspecifikus szabályok betarthatóbbak legyenek.

A favédelmi rendeletek egyedi szabályozása mellett lényeges szempont a fakivágásokból, zöldfelület megszünetési és használati díjakból befolyó összegek célzott és hatékony felhasználása. Erre nyújt megfelelő megoldást a települési önkormányzatok környezetvédelmi alapján belül egy „Fa alap” zseb létrehozása. A jogi környezet vizsgálata alapján megállapítható, hogy a hatályos törvények lehetővé teszik, hogy a környezetvédelmi alapok működését meghatározó helyi rendeletek módosításával, létrejöjjön egy szakmai alapokon nyugvó, a települési adottságokat figyelembe vevő szabályozás. A rendelet és melléklete a klasszikus faültetéseken felül, zöldfelületi kataszter létrehozását, a fák életterének javítását, a fa fenntartás korszerű technológiáinak, diagnosztikai eljárásainak alkalmazását segíti.

A környezetvédelmi alap felhasználása során már meglévő elem a társadalmi kommunikáció, amelynek erősítésével tovább növelhető a lakosság fák iránti érzékenysége, illetve tisztelete, amely az igazi alapja az élhető településeinknek.

7. IRODALOMJEGYZÉK

BARDÓCZI S., STEFANICS B., SZAKÁCS B., TURCSÁNYI K., 2018. Városi fák és közművek kapcsolata tervezési útmutató, Budapest, Budapest Főváros Főpolgármesteri Hivatal

DEBRECEN – Településképi arculati kézikönyv. 2007

HOLMAN M., BÍRÓ ZS., Dr. HEGEDŰS GY., KOMLÓSNÉ BOGÁR É., TÓTH L., JÁNOSKA ZS., 2009. 0934.sz. Jelentés a települési önkormányzatok tulajdonában lévő zöldterületek fejlesztésének és fenntartásának ellenőrzéséről, Budapest, Állami Számvevőszék

IMPLAN Hermosillo, 2017. Green Infrastructure Manual, Hermosillo Sonora Mexico

JÓSZAINÉ PÁRKÁNYI I., 2007. Zöldfelület-gazdálkodás, parkfenntartás, Budapest, Mezőgazda Kiadó

LUKÁCS Z. 2020. Faápolás, Budapest, Garden Kft.

SZALLER V., 2013 Útmutató a fák nyilvántartásához és egyedi értékük kiszámításához, Budapest, Magyar Faápolók Egyesülete

STEFANICS B., RÁSKAI-KISS D, SÓGOR G, SZAKÁCS B (szerk.) 2021. Fahelyek és zöldsávok védelme a városi utak mentén, Budapest, Budapest Főváros Főpolgármesteri Hivatal

Internetes források

DR. DÓSA K., 2012, Itt az új szabálysértési törvény cikksorozat,
http://onkormanyzat.mti.hu/hir/19964/itt_az_uj_szabalysertesi_torveny-1

GALLET D., 2011, The value of green infrastructure, https://cnt.org/sites/default/files/publications/CNT_Value-of-Green-Infrastructure.pdf

UNITED NATIONS DEPARTMENT OF ECONOMIC AND SOCIAL AFFAIRS, 2022. CEPA strategy guidance note on Participatory budgeting, <https://www.oidp.net/docs/repo/doc1198.pdf>

2010 Green City Milánói Charta, <http://green-city.hu/>

Budapesti Zöld Charta, <http://green-city.hu/>

Chateauguay város honlapja, <https://ville.chateauguay.qc.ca/en/permits/permits-residential/trees-planting-felling-or-cutting-branches/>, utolsó megtekintés: 2022.01.14.

Jogsabályok

Törvények:

1879. évi XXXI. Törvénycikk Erdőtörvény

1935. évi IV. törvénycikk az erdőkről és a természetvédelemről

1990. évi LXV. törvény a helyi önkormányzatokról

1991. évi XX. törvény a helyi önkormányzatok és szerveik, a köztársasági megbízottak, valamint egyes centrális alárendeltségű szervek feladat- és hatásköreiről

1995. évi LIII. törvény a környezet védelmének általános szabályairól

1996. évi LIII. törvény a természet védelméről

1996. évi LIV. törvény az erdőről és az erdő védelméről

1997. évi LXXVIII. törvény az épített környezet alakításáról és védelméről

2003. évi LXXXIX. törvény a környezetterhelési díjról

2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről

2012. évi II. a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről

2015. évi CXLIII. törvény a közbeszerzésekről

Országos rendeletek:

14/1966. (IV. 10.) Korm. rendelet a fák védelméről

21/1970. (VI. 21.) Korm. rendelet a fák védelméről

28/1970. (XII. 13.) MÉM rendelete a fák védelméről szóló 21/1970. (VI. 21.) Korm. rendelet végrehajtásáról

147/1992. (XI. 6.) Korm. rendelet az önkormányzatok tulajdonában lévő ingatlanvagyon nyilvántartási és adatszolgáltatási rendjéről

152/1995 (XII. 12.) Korm. rendelet a környezeti hatásvizsgálat elvégzéséhez kötött tevékenységek köréről és az ezzel kapcsolatos hatósági eljárás részletes szabályairól

253/1997. (XII. 20.) Korm. rendelet az országos településrendezési és építési követelményekről

346/2008. (XII. 30.) Korm. rendelet a fás szárú növények védelméről

Önkormányzati rendeletek:

Belváros-Lipótváros Budapest Főváros V. kerület Önkormányzata Képviselő-testületének 7/2020. (III. 13.) önkormányzati rendelete a fás szárú növények védelméről

Belváros-Lipótváros Budapest Főváros V. kerület Önkormányzat Képviselő-testületének 36/2009. (IX. 16.) önkormányzati rendelete a Környezetvédelmi Alapról

Belváros-Lipótváros Budapest Főváros V. kerület Önkormányzata Képviselő-testületének 18/2019. (XI. 19.) önkormányzati rendelete a Képviselő-testület Szervezeti és Működési Szabályzatáról

Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének 1/2021. (I. 18.) önkormányzati rendelete a közterületek tisztántartásáról és a zöldterületek védelméről

Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének 3/2016. (II. 25.) önkormányzati rendelete * az Önkormányzati Környezetvédelmi Alap működéséről

Dunakeszi Város Önkormányzata Képviselő-testületének 4/2021. (III.02.) számú önkormányzati rendelete a fás szárú növények védelméről

Dunakeszi Város Önkormányzata Képviselő-testületének 21/2020 (VI.4.) önkormányzati rendelete a település önkormányzatának "Környezetvédelmi Alap"-járól

NYILATKOZAT

a szakdolgozat eredetiségéről és nyilvános vagy korlátozott hozzáféréséről

A szerző neve: Kuhn András
A dolgozat címe: A fapótlás jogi környezetének vizsgálata – Javaslat települési faalapok szabályozására
A megjelenés éve: 2023
A tanszék neve: Dísznövénytermesztési és Dendrológiai Tanszék

Kijelentem, benyújtott szakdolgozatom egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi termékem. Tudomásul veszem, hogy a Budai Campus Tanulmányi Osztályon határidőben történő bemutatás nem jelenti dolgozatom szakmai és tartalmi elfogadását.

Kérem, válasszon az alábbi lehetőségek közül:

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a MATE Entz Ferenc Könyvtár

és Levéltár szakdolgozat archívumába. A teljes szöveg kizárólag a Budai Campus számítógépeiről tekinthető meg.

A vízjellel ellátott pdf dokumentum szerkesztését nem, megtekintését engedélyezem. Tudomásul veszem, hogy a vízjel nélkül leadott dokumentum szerzői jogai sérülhetnek.

Dolgozatom titkosított. A titkosítás lejáratának dátuma: évhónap.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a MATE Entz Ferenc Könyvtár és Levéltár szakdolgozat archívumába. A vízjellel ellátott pdf dokumentum szerkesztését nem, **megtekintését a titkosítás határidejének lejárta követően engedélyezem.** A teljes szöveg kizárólag a Budai Campus számítógépeiről tekinthető meg.

Tudomásul veszem, hogy a vízjel nélkül leadott dokumentum szerzői jogai sérülhetnek

Debrecen, 2023. május 08.

.....
szerző aláírása

KONZULTÁCIÓS NYILATKOZAT

Kuhn András (hallgató Neptun azonosítója: HX0C8W) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A szakdolgozatot a záróvizsgán történő védeésre javaslom / nem javaslom¹.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*²

Kelt: Budapest, 2023.05.09.

Dr. Mosonyi István Dániel

¹ A megfelelő aláhúzendó.

² A megfelelő aláhúzendó.